รายงานการสัมมนา “วันน้ำโลก”

๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕

โรงแรม มิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร

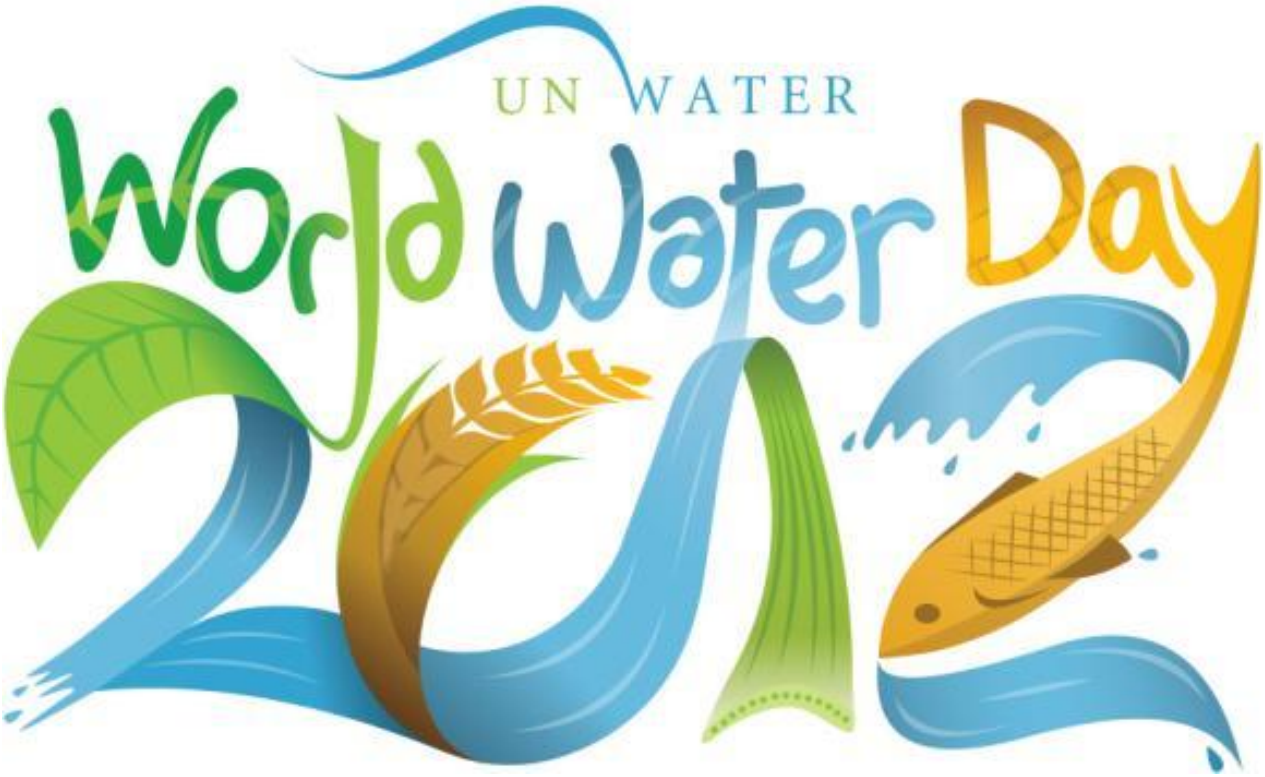

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

คำนำ

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดการสัมมนาเนื่องในวันน้ำโลก (World Water Day) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมภาคีเครือข่าย และองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ให้ตระหนักถึงความสำคัญ พัฒนากรอบการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคที่ปลอดภัย และส่งเสริมสุขอนามัยที่ดีเพื่อบรรลุเป้าหมายการมีน้ำบริโภคที่ปลอดภัยสำหรับทุกคน โดยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำเพื่อการบริโภคตั้งแต่ต้นน้ำที่ดูแลแหล่งน้ำ กลางน้ำเป็นหน่วยที่บริหารจัดการและผลิตน้ำ ปลายน้ำหน่วยที่ควบคุมคุณภาพก่อนบริการประชาชน อาทิ กรมควบคุมมลพิษ กรมทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล การประปานครหลวง การประปาส่วนภูมิภาค กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น องค์การอนามัยโลก สถาบันโภชนาการแห่งประเทศไทย และกรมอนามัย

ในการสัมมนาครั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านน้ำสะอาด ได้ปาฐกถา และอภิปรายเรื่อง ความเชื่อมโยงของน้ำ สถานการณ์ แนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้ผู้เข้าสัมมนาได้รับรู้ ให้ความสำคัญและร่วมกันดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อการมีน้ำบริโภคที่ปลอดภัยสำหรับประชาชน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของสังคมโดยรวม จึงหวังว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ใน การดำเนินงาน และส่งผลดีต่อสังคมต่อไป

สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ

เมษายน ๒๕๕๕

กิตติกรรมประกาศ

ในโอกาสนี้ ขอขอบคุณ นพ.สุรวิทย์ คนสมบูรณ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข ที่ให้เกียรติมาเป็นประท่านในพิธีเปิดวันน้ำโลก มอบเกียรติบัตรแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินการพัฒนาระบบการจัดบริการน้ำบริโภคปลอดภัย และมอบนโยบายการจัดการคุณภาพน้ำบริโภคเพื่อประโยชน์ของประชาชน ดร.นพ.สมยศ ดีรัศมี อธิบดีกรมอนามัย นพ.ณรงค์ สายวงศ์ รองอธิบดีกรมอนามัย ที่ให้การสนับสนุนการจัดการสัมมนา และคณะกรรมการในการสัมมนาเนื่องในวันน้ำโลก ที่ได้ดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และขอขอบคุณวิทยากร

- Dr. David Sutherland ผู้แทนองค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO)
- ศ.เกียรติคุณ ดร.นพ.ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์ สมาคมโภชนาการแห่งประเทศไทย
- นายอนุพันธ์ อิฐรัตน์ ผู้แทน กรมควบคุมมลพิษ
- นายเฉลิมศักดิ์ ท่านเจริญ ผู้แทน กรมทรัพยากรน้ำ
- นายชัยวัฒน์ ดุษฎีพาณิชย์ ผู้แทนกรมทรัพยากรน้ำบาดาล
- นางจงกลนี อาศุเวทย์ ผู้แทนการประปานครหลวง
- นายวิเชียร อุดมรัตนศิลป์ ผู้แทนการประปาส่วนภูมิภาค
- นายธีรพัฒน์ คัชมาตย์ ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
- นพ.ณรงค์ สายวงศ์ รองอธิบดีกรมอนามัย
- นายสง่า ดามาพงษ์ ที่ปรึกษากรมอนามัย
- ดร.สมิตา หมวดทอง พิธีกร รายการ English Breakfast สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

ที่ให้เกียรติมาบรรยายพิเศษ ร่วมอภิปราย และเป็นพิธีกร ตลอดจนผู้เข้าสัมมนาทุกท่าน

สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ
เมษายน ๒๕๕๕

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ

คำกล่าวรายงานของอธิบดีกรมอนามัย

คำกล่าวของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

การดำเนินงานจัดการน้ำเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ

น้ำความมั่นคงแห่งชีวิต

นโยบายการบริหารจัดการน้ำบริโภคปลอดภัยอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ
เนื้อหานิทรรศการ

ภาคผนวก

โครงการสัมมนาวันน้ำโลก

กำหนดการสัมมนาวันน้ำโลก

คำสั่งกรมอนามัย

ภาพกิจกรรม (ให้พร้อมกับที่มารับแบบคืนค่ะ)

กำหนดการสัมมนา "วันน้ำโลก"
วันที่ ๒๑-๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕
ณ โรงแรม มิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร

วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๕

๑๕.๐๐ น. – ๑๘.๐๐ น. ลงทะเบียน

๑๘.๐๐ น. – ๒๐.๐๐ น. ชี้แจงวัตถุประสงค์การสัมมนา/ชมนิทรรศการ

วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕

๐๘.๔๕ น. – ๐๙.๐๐ น. ชมวีดีทัศน์ เรื่อง น้ำกับสุขภาพสัมพันธภาพความสุขที่ยั่งยืน

๐๙.๐๐ น. – ๐๙.๓๐ น. บรรยายพิเศษเนื่องในวันน้ำโลก ปี ๒๕๕๕ และการดำเนินงานจัดการน้ำเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ
โดย Dr. David Sutherland ผู้แทนองค์การอนามัยโลก

๐๙.๓๐ น. – ๑๐.๑๕ น. บรรยายพิเศษเรื่อง "น้ำ" ความมั่นคงแห่งชีวิต
โดย ศ.เกียรติคุณ นพ.ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์

๑๐.๓๐ น. – ๑๒.๐๐ น. การอภิปรายเรื่อง นโยบายการบริหารจัดการน้ำบริโภคปลอดภัยอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ
โดย - นายอนุพันธ์ อิฐรัตน์ กรมควบคุมมลพิษ
- นายเฉลิมศักดิ์ ท่านเจริญ กรมทรัพยากรน้ำ
- นายชัยวัฒน์ ดุษฎีพาณิชย์ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
- นางจงกลนี อาศุเวทย์ การประปานครหลวง
- นายวิเชียร อุดมรัตนศิลป์ การประปาส่วนภูมิภาค
- นายธีรพัฒน์ คัชมาตย์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
- นพ.ณรงค์ สายวงศ์ กรมอนามัย

ดำเนินการอภิปรายโดย นายสง่า ดามาพงษ์ ที่ปรึกษากรมอนามัย

๑๓.๐๐ น. – ๑๓.๓๐ น. พิธีเปิดงาน "วันน้ำโลก"
โดย นพ.สุรวิทย์ คนสมบูรณ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข ประธาน
ดร.นพ.สมยศ ดีรัศมี อธิบดีกรมอนามัย กล่าวรายงาน

๑๓.๓๐ น. – ๑๔.๐๐ น. มอบเกียรติบัตรแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินการพัฒนาระบบการจัดบริการน้ำบริโภคปลอดภัย
โดย นพ.สุรวิทย์ คนสมบูรณ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

๑๔.๐๐ น. – ๑๔.๔๕ น. ชมนิทรรศการ
โดย นพ.สุรวิทย์ คนสมบูรณ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

๑๕.๓๐ น. – ๑๖.๓๐ น. สรุปการสัมมนา /ปิดการสัมมนา
โดย ดร.นพ.สมยศ ดีรัศมี อธิบดีกรมอนามัย

.....

คำกล่าวรายงานของอธิบดีกรมอนามัย

นพ.ดร.สมยศ ดีรัศมี

ในวันน้ำโลก

วันอังคาร ที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕

ณ โรงแรม มิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร

เรียน นพ.สุรวิทย์ คนสมบูรณ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

กระผมในนามของกรมอนามัย และในนามของผู้เข้าสัมมนา ขอขอบพระคุณ ท่านเป็นอย่างยิ่งที่ได้กรุณาให้เกียรติมาเป็นประธานเปิดการสัมมนาเนื่องในวัน “น้ำโลก” วันนี้

กระผมขอถือโอกาสเรียนความเป็นมาเกี่ยวกับการสัมมนาครั้งนี้ ดังนี้

เนื่องในวันที่ ๒๒ มีนาคม ของทุกปี สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ได้ประกาศให้เป็นวันน้ำโลก เพื่อให้ทุกประเทศให้ความสำคัญเรื่องน้ำ และมีการรณรงค์ให้มีการดูแลทรัพยากรน้ำอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สำหรับวันน้ำโลกปีนี้องค์การสหประชาชาติได้กำหนดคำขวัญการรณรงค์คือ “Water and Food Security” ที่ทุกภาคส่วนจะต้องดูแลคุณภาพน้ำและอาหารให้มีความมั่นคงและปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจส่วนหนึ่งของกรมอนามัย และในสถานการณ์ที่ประเทศไทยยังมีปัญหาคุณภาพน้ำบริโภคไม่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานเป็นส่วนใหญ่

จากการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคทั่วประเทศของกรมอนามัยร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ตั้งแต่ ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๔ พบว่า คุณภาพน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาคมากกว่าร้อยละ ๘๐ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ส่วนประปาของ เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน น้ำบริโภคของกรมอนามัย ร้อยละ ๒๐ ถึง ๔๐ สำหรับน้ำฝน น้ำบ่อบาดาลและน้ำบ่อตื้น พบว่าคุณภาพน้ำส่วนใหญ่ไม่ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ส่วนน้ำบรรจุขวดและน้ำตู้หยอดเหรียญ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ ๗๐ และ

จากการตรวจวัดคุณภาพแหล่งน้ำดิบเพื่อการประปาโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าแม่น้ำสายต่างๆ เสื่อมโทรมลง แหล่งน้ำใต้ดินในบางพื้นที่มีความเค็ม ความกระด้าง และมีการปนเปื้อนสารเคมี เช่น พื้นที่ภาคเหนือ ภาคกลางและภาคใต้บางจังหวัด มีความเสี่ยงต่อปัญหาฟลูออไรด์ ภาคกลางและภาคใต้มีความเสี่ยงต่อปัญหาสารหนู นอกจากนี้ในบางพื้นยังมีปัญหาน้ำปนเปื้อนแคดเมียม ตะกั่ว แมงกานีสและไนเตรทที่สูงเกินเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งจากรายงานการเฝ้าระวังโรคของ กระทรวงสาธารณสุข พบว่าในทุกๆปี มีประชาชนมากกว่า ๑.๒ ล้านรายเจ็บป่วย ด้วยโรคที่เกี่ยวกับน้ำ และสุขอนามัยที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจำนวนมากส่งผลลบต่อเศรษฐกิจของครัวเรือนและประเทศ

ปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ไขและป้องกันได้ด้วย การดำเนินการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพน้ำบริโภค และการส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขอนามัยที่ถูกต้อง โดยหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งต้นน้ำที่ดูแลในส่วนของทรัพยากรน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติ กลางน้ำซึ่งเป็นหน่วยงานที่บริหารจัดการและผลิตน้ำเพื่อการบริโภคอุปโภค ตลอดจนถึงปลายน้ำ หมายถึงประชาชนผู้รับบริการในทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำอย่างคุ้มค่า

ดังนั้นกรมอนามัยจึงกำหนดให้มีการสัมมนานี้ขึ้นเพื่อส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคที่ปลอดภัยและส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขอนามัยที่ถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษด้านคุณภาพที่ประเทศไทยได้กำหนดเพิ่มเติม

ผู้เข้าสัมมนาในวันนี้ ประกอบด้วยผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ และผู้สนับสนุนวิชาการ จากเครือข่ายกรมวิชาการต่างๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จำนวน ๒๘๐ คน

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว กระผมขอเรียนเชิญ นพ.สุรวิทย์ คนสมบูรณ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข กล่าวเปิดงานวันน้ำโลกและมอบเกียรติบัตรแก่หน่วยงานที่มีการพัฒนาระบบการจัดการน้ำบริโภคปลอดภัยในปี พ.ศ.๒๕๕๔ ด้วย

คำกล่าวของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

นพ.สุรวิทย์ คนสมบูรณ์

ในวันน้ำโลก

วันอังคาร ที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕

ณ โรงแรม มิราเคิล แกรนด์ คอลเวนชั่น กรุงเทพมหานคร

.....

ท่านอธิบดีกรมอนามัย หัวหน้าส่วนราชการ และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้มา เปิดงานวันน้ำโลกและมอบเกียรติบัตรแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน “พัฒนาระบบการจัดบริการน้ำบริโภคปลอดภัยซึ่งมุ่งผลถึงสุขภาพของประชาชน” ในครั้งนี้

ขอแสดงความยินดีกับเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ที่ได้รับเกียรติบัตรในวันนี้ซึ่งแสดงให้เห็นถึง การประสาน และ ความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนเป็นอย่างดียิ่ง และเป็นสิ่งยืนยันถึงความตระหนักของท้องถิ่นที่ดูแลในการจัดบริการน้ำสะอาดให้กับประชาชน

ในนามของกระทรวงสาธารณสุข ผมขอขอบคุณ หัวหน้าหน่วยงานทั้ง ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและผู้ให้การสนับสนุนทุกท่าน โดยเฉพาะกรมอนามัยที่เป็นผู้ริเริ่มและผลักดันเป็นอย่างมาก จนทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับโอกาสที่ดีมีน้ำประปาบริโภคที่ปลอดภัย ดื่มได้ และประหยัดไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายซื้อน้ำบรรจุขวด

ช่วยยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชาชน ความดีนี้ ขอให้รักษาให้คงไว้ตลอดไป

การสัมมนาในวันนี้ ผมเห็นว่าวัตถุประสงค์ของการสัมมนา ที่มุ่งสร้างความมั่นใจให้ประชาชน มีน้ำบริโภคปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ถูกต้อง อันจะเป็นการป้องกันและลดการเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวกับน้ำและสุขอนามัยที่ไม่ถูกต้อง เป็นการแก้ไขที่ต้นเหตุ สามารถลดการเจ็บป่วยของประชาชนซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลและส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของครัวเรือนและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยเป็นการประสานความร่วมมือของหน่วยงานอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งที่ดูแลแหล่งน้ำธรรมชาติ หน่วยงานบริหารจัดการและผลิตน้ำเพื่อการบริโภคอุปโภค ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานสนับสนุนวิชาการ มาพบกัน เพื่อผสานสรรพกำลัง ทั้งด้านนโยบาย แนวทางการสนับสนุนของแต่ละหน่วยงาน เพื่อการบรรลุเป้าหมายตามนโยบายของรัฐในด้านน้ำเพื่อสุขภาพที่ดี เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไทย

เนื่องจากวันนี้เป็นวันน้ำโลก วันที่ ๒๒ มีนาคม ของทุกปี องค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้เป็นวันน้ำโลก อันเป็นเหตุมาจากประเทศต่างๆ ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำจืดและปัญหาการปนเปื้อนทำให้คุณภาพน้ำเสื่อมสภาพ ส่งผลกระทบต่อประชากรของโลกทั้งการขาดแคลนน้ำสะอาดไว้บริโภคอุปโภค และการขาดสุขอนามัยที่ดี ทำให้มีผู้ป่วยและตายจากโรคที่เกิดจากน้ำเป็นจำนวนมาก ในประเทศไทยเราถึงแม้ว่ามีการขาดแคลนน้ำดื่มในบางช่วงหรือจากภัยพิบัติต่างๆ แต่ด้วยความร่วมมือเกื้อกูลกันจากหลายฝ่ายจึงช่วยฟันฝ่าปัญหาผ่านพ้นมาได้ ปัญหาขาดแคลนน้ำดื่มจึงไม่รุนแรง อย่างไรก็ตามระบบประปาส่วนใหญ่ยังคงประสบปัญหาคุณภาพน้ำไม่ได้มาตรฐานคุณภาพน้ำดื่มกรมอนามัย จึงเป็นภาระที่จะต้องช่วยกันพัฒนาให้ได้มาตรฐานครอบคลุมทั้งประเทศ

ผมขอสนับสนุนและถือโอกาสนี้ฝากให้ท่านได้นำไปพิจารณาดำเนินการ พัฒนาระบบการจัดบริการน้ำบริโภคให้ปลอดภัย และส่งเสริมสุขอนามัยที่ถูกต้องแก่ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในเขตเมืองและชนบทต่อไป

ผมขอถือโอกาสนี้ ขอบคุณผู้ร่วมสัมมนา ผู้มีส่วนร่วม ผู้ช่วยเหลือและผู้จัดการสัมมนา รวมทั้งวิทยากรและเจ้าหน้าที่ทุกท่านด้วย

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขออวยพรให้ทุกท่าน ที่มาประชุมประสบแต่ความสุขสวัสดี ขอให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จที่กำหนดไว้ทุกประการและขอให้ทุกท่านเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

ขอบคุณครับ

****

การดำเนินงานจัดการน้ำเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ

โดย Dr. David Sutherland ผู้แทนองค์การอนามัยโลก

เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ

เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals : MDGs) มีการดำเนินงานตั้งแต่ ปี ๒๕๔๓ ถึง ๒๕๕๘ รวมระยะเวลา ๑๕ ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคน และลดช่องว่างการพัฒนาทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ มีเป้าหมายหลัก ดังนี้

๑. ขจัดความยากจนและความหิวโหย
๒. ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษา
๓. ส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมกันทางเพศ
๔. ให้เด็กมีสุขภาพดี
๕. ให้แม่สุขภาพดี
๖. ต่อสู้กับเชื้อเอชไอวี
๗. รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
๘. ส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก

สำหรับเป้าหมายหลักที่ ๗ ของการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ มีเป้าหมายย่อย ๔ เป้าหมาย ดังนี้

เป้าหมายย่อยที่ ๑ : การนำหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืนมาบูรณาการกับนโยบายและโครงการต่างๆของประเทศและขจัดความสูญเสียด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้หมดไปโดยสิ้นเชิง

เป้าหมายย่อยที่ ๒ : ลดความสูญเสียด้านความหลากหลายทางชีวภาพโดยทำให้อัตราการสูญเสียลดลงอย่างมีนัยสำคัญภายในปี ๒๕๕๓

เป้าหมายย่อยที่ ๓ : การลดสัดส่วนประชากรที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งน้ำดื่มสะอาดและสุขาภิบาลพื้นฐานให้เหลือเพียงครึ่งหนึ่งภายในปี ๒๕๕๘

เป้าหมายย่อยที่ ๔ : จะทำให้การปรับปรุงอันมีนัยสำคัญต่อชีวิตของผู้อยู่อาศัยในแหล่งเสื่อมโทรมจำนวนอย่างน้อย ๑๐๐ ล้านคนเกิดผลสัมฤทธิ์ภายในปี ๒๕๖๓

สำหรับเป้าหมายย่อยที่ ๓ : การลดสัดส่วนประชากรที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งน้ำดื่มสะอาดและสุขาภิบาลพื้นฐานให้เหลือเพียงครึ่งหนึ่งภายในปี ๒๕๕๘ มีประเด็นที่จะต้องต้องดำเนินการด้านคุณภาพน้ำ โดยต้องคำนึงถึงสุขอนามัยที่ถูกต้อง เพราะสุขอนามัยมีความเชื่อมโยงกับคุณภาพน้ำ จาก เส้นทางการแพร่เชื้อของโรคทางอุจจาระและ การป้องกันการติดเชื้อ หากมีการดำเนินการสุขาภิบาลน้ำบริโภคที่สะอาดปลอดภัย และสุขอนามัยที่ดี จะช่วยป้องกันหรือตัดตอนทางผ่านในการติดเชื้อได้ รายละเอียดดังแผนภาพที่ ๑

เส้นทางการแพร่เชื้อของโรคทางอุจจาระ และอุปกรณ์ป้องกันการติดเชื้อ

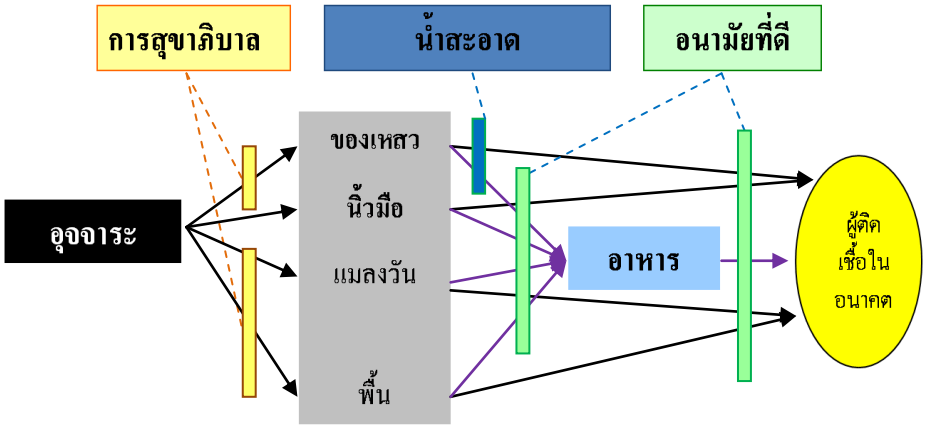

แผนภาพที่ ๑ แสดงเส้นทางการแพร่เชื้อของโรคทางอุจจาระและการป้องกันการติดเชื้อ

สถานการณ์ความก้าวหน้าเป้าหมายหลักที่ ๗ เป้าหมายย่อยที่ ๓ ประเมินจาก

- รายงานตามโครงการ Joint Monitoring Program-JMP ซึ่งองค์การยูนิเซฟกับองค์การอนามัยโลกได้ดำเนินการเป็นประจำทุกปี

- การรายงานตัวเลขความก้าวหน้าในช่วงที่ใกล้กับวันน้ำโลก (World Water Day) ซึ่งรายงานนี้เป็นการรายงานถึงสถานการณ์เมื่อสอง ปีที่ผ่านมาเนื่องจากต้องใช้เวลานานในการประมวลข้อมูลและการเขียนกับการผลิตรายงาน

- รายงานความก้าวหน้าของเป้าหมายต่างๆตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษตั้งแต่ปี ๒๕๓๓

ในอนาคตจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพน้ำที่ปลอดภัย แหล่ง น้ำดื่ม ต่างๆ ที่ถูกจัดว่ามีคุณภาพเหมาะสมหรือ ปรับปรุง แล้ว ได้แก่ น้ำประปาซึ่งเดินท่อ จ่ายน้ำเข้าไปในที่อยู่อาศัย ก๊อกน้ำสาธารณะ บ่อน้ำตื้น/บ่อน้ำบาดาล ที่มีการป้องกันสิ่งปนเปื้อน น้ำพุที่มีการป้องกันสิ่งปนเปื้อน การเก็บสะสมน้ำฝน ส่วนการสุขาภิบาล ที่ดีคือ การล้างมือและ กดน้ำโถชักโครกหรือราดน้ำหลังใช้ห้องส้วมสู่ระบบน้ำทิ้ง ระบบบ่อเกรอะหรือส้วมหลุม ส้วมที่ถูกสุขลักษณะ คือ มีฐานรองรับ มีระบบระบายอากาศ หรือส้วมที่ประหยัดน้ำ

จากรายงานสถานการณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เรื่อง ความก้าวหน้าในเรื่องน้ำดื่มและการสุขาภิบาล ของโลก โดยรวมแล้วเป้าหมายที่จะลดสัดส่วนของประชา กรที่ไม่สามารถเข้าถึงน้ำจากแหล่งน้ำที่ปรับปรุงแล้วให้เหลือครึ่งหนึ่งได้บรรลุผลสัมฤทธิ์เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๕๓ ส่วนสถานการณ์ด้านการสุขาภิบาลยังไม่ ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เป้าหมายในการเข้าถึงการสุขาภิบาลที่ปรับปรุงแล้วจะไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ภายในปีพ.ศ. ๒๕๕๘

ส่วนสถานการณ์ของประเทศไทย ความเพียงพอของน้ำบริโภคทั้งเขตเมืองและชนบทใน พ.ศ. ๒๕๕๓ บรรลุผลสัมฤทธิ์แล้ว เนื่องจากประชากรทั้งเขตเมืองและชนบทสมารถเข้าถึงบริการน้ำบริโภคมากกว่า ร้อยละ ๙๕ แต่ในด้านคุณภาพในเขตเมืองมีแนวโน้มที่ดี เพราะกว่าร้อยละ ๘๐ สามารถเข้าถึงบริการน้ำบริโภคปลอดภัย ส่วนในเขตชนบทค่อนข้างมีปัญหาเนื่องจากการเข้าถึงบริการน้ำบริโภคปลอดภัยน้อยกว่าร้อยละ ๔๐

ส่วนในด้านการ การสุขาภิบาล ประเทศไทยได้ดำเนินการเป็นไปในทางที่น่าพอใจ โดยทั้งเขตเมือง และชนบท มากกว่า ร้อยละ ๙๖ มีการสุขาภิบาลที่ดี

กล่าวโดยสรุปประเทศไทยดำเนินการ ได้ดี แต่ยังไม่สมบูรณ์ ต้องให้ความสนใจ ในหน่วยย่อยอื่นๆ เช่น ครัวเรือน โรงเรียน สถานที่กึ่งสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล สถานที่สาธารณะ เช่น ตลาด สถานีรถไฟ ฯลฯ ชุมชนผู้อพยพและชุมชนบริเวณชายแดน สิ่งที่ควรปรับปรุงได้แก่ คุณภาพของน้ำ ความคลอบคลุมเรื่องสุขอนามัยเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสียจากครัวเรือนและการกักเก็บน้ำ และโรคระบาด โดยมีประเด็นท้าทายจากผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศและเหตุการณ์ผิดปกติที่มีต่อความปลอดภัยของน้ำ คุณภาพน้ำและการเฝ้าระวังด้านสุขภาพ การลงทุนอย่างต่อเนื่องในโครงการสำคัญ การปฏิบัติงานและการดูแลรักษาซ่อมบำรุง

“น้ำ” ความมั่นคงแห่งชีวิต

โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.นพ.ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์

๑. น้ำและการใช้ประโยชน์

โลกของเราประกอบด้วยน้ำ ๒ ใน ๓ ส่วน แต่ เป็นน้ำทะเล ในมหาสมุทรถึง ร้อยละ ๙๗.๕ เป็นก้อนน้ำแข็งขั้วโลกและหิมะ ร้อยละ ๑.๗๕ และเป็นแหล่งน้ำจืดเพียงร้อยละ ๐.๗๕ เท่านั้น ปริมาณน้ำจืดที่มีอยู่ในโลกถูกกักเก็บอยู่ในน้ำแข็ง/ธารน้ำแข็ง และหิมะ ปริมาณ ๓๕,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ในชั้นดินเยือกแข็ง ปริมาณ ๒๔,๓๖๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ใต้พื้นดินโดยแทรกซึมอยู่ในดินและชั้นหินอุ้มน้ำโดยได้รับน้ำที่ซึมลงมาจากผิวดินอีกทอดหนึ่งปริมาณ ๑๐,๕๕๐ ล้านลูกบาศก์เมตรและอยู่ในทะเลสาบ แม่น้ำ และพื้นที่ชุ่มน้ำ รวมน้ำในต้นไม้ สัตว์ และบรรยากาศปริมาณ ๑๑๘.๖ ล้านลูกบาศก์เมตร

การใช้น้ำจืดเพื่อกิจการต่างๆของประชากรโลก มีความต้องการใช้เพื่อการเกษตร ร้อยละ ๗๐ ใช้ในภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ ๑๖ และใช้ในการอุปโภคบริโภค ร้อยละ ๑๔ แหล่งน้ำจืด ที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค ได้แก่ แหล่งน้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน น้ำฝน และน้ำจืดจากทะเล (ประชากรประมาณ ๓๐๐ ล้านคน)

๒. สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติของของประเทศไทย

๒.๑ ทรัพยากรดินและป่าไม้

ทรัพยากรดินมีความเสื่อมโทรมขยายตัวมากขึ้นทุกปี โดยร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่ทั้งหมดเสื่อมโทรมลงปีละ ๑ ล้านไร่ ในปี ๒๕๕๑ มีพื้นที่ที่ใช้เพื่อการเกษตรทั้งหมด ๑๑๒.๖ ล้านไร่

ทรัพยากรป่าไม้ลดลงเรื่อยๆ จากปี ๒๕๐๔ มีพื้นที่ป่า ๑๗๑ ล้านไร่ และพื้นที่ป่าชายเลน ๓ ,๖๗๙ ตารางกิโลเ มตร แต่จากข้อมูลปี ๒๕๕๑ พื้นที่ป่าเหลือเพียง ๑๐๗.๗ ล้านไร่ และป่าชายเลนเหลือเพียง ๑,๕๐๐ ตารางกิโลเมตร

๒.๒ ทรัพยากรน้ำ

ปริมาณน้ำที่ใช้เพื่อการชลประทานและการเกษตร ต้องใช้น้ำร้อยละ ๗๐ ของ ความต้อง การใช้น้ำทั้งหมดในประเทศ แต่พื้นที่เกษตรกว่า ๗๐ ล้านไร่ อยู่นอกเขตชลประทานต้องพึ่งพาน้ำฝนซึ่งมีปริมาณไม่เพียงพอ บางปี เกิดฝนทิ้งช่วงนานทำให้พื้นที่เกษตรกรรมเสียหาย รวมทั้งการเกิดอุทกภัยทำให้พื้นที่ทางการเกษตรเสียหายส่งผลกระทบต่อความมั่นคงอาหาร ขณะเดียวกันคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินร้อยละ ๔๐ อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมโดยส่วนใหญ่มีปัญหาการปนเปื้อนแบคทีเรีย โลหะหนักและสารเคมีที่ใช้ในการเกษตร และบางพื้นที่พบปัญหาการปนเปื้อนของสารหนู แคดเมียม ส่งผลกระทบต่อ ผลิตผล การเกษตร สำหรับการบริหารจัดการน้ำของประเทศไทย จากข้อมูลของกรมชลประทานปี ๒๕๕๔ มีพื้นที่ชลประทานคิดเป็นร้อยละ ๒๑.๖๔ ของพื้นที่เกษตร จำนวน ๒๘.๗ ล้านไร่ จำแนกเป็น ภาคเหนือ ๕.๒๔ ล้านไร่ ภาคกลาง ๙.๔๕ ล้านไร่ ภาคตะวันออก ๒.๖๗ ล้านไร่ ภาคตะวันตก ๑.๕๘ ล้านไร่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๖.๓๗ ล้านไร่ และภาคใต้ ๓.๓๙ ล้านไร่

๑) การใช้น้ำเพื่อการเกษตรและอุตสาหกรรม

ความต้องการใช้น้ำในการผลิตสินค้าการเกษตรและอุตสาหกรรม ทั้งทางตรงและทางอ้อมมีจำนวนมากแปรผันตามชนิดของผลิตภัณฑ์ รายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ ๑ อัตราการใช้น้ำในการผลิตสินค้าการเกษตรและอุตสาหกรรมบางประเภท

ประเภท	ชนิดของสินค้า	อัตราการใช้น้ำ
ภาคเกษตรกรรม	เนื้อวัว	จำนวน ๑๕,๕๐๐ ลิตรต่อการผลิต ๑ กิโลกรัม
	ผลไม้	จำนวน ๗๐๐ ลิตรต่อการผลิต ๑ กิโลกรัม
ภาคอุตสาหกรรม	ผ้าฝ้าย	จำนวน ๑๑,๐๐๐ลิตรต่อการผลิต ๑ กิโลกรัม
	น้ำบรรจุขวด	จำนวน ๓ ลิตรต่อการผลิตขนาด ๑ ลิตร
	เบียร์	จำนวน ๓๐๐ ลิตรต่อการผลิตขนาด ๑ ลิตร

๓.๒ การใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค

การใช้น้ำในชีวิตประจำวันของคนเรานอกจากใช้เป็นน้ำดื่มแล้วยังต้องการน้ำใช้ในภารกิจต่างๆด้วย องค์การสหประชาชาติได้รายงานอัตราการใช้น้ำของคนในแต่ละวัน เช่น ใช้เป็นน้ำดื่มน้ำอย่างน้อย ๒ -๕ ลิตรต่อคนต่อวัน ใช้ชักโครก/ห้องน้ำ ๕-๑๕ ลิตรต่อคนต่อวัน ใช้อาบน้ำ ๕๐-๒๐๐ ลิตรต่อคนต่อวัน

ร่างกายมนุษย์ประกอบด้วยน้ำถึง ร้อยละ ๗๕ โดยเฉพาะในวัยทารกและเด็กเล็ก ส่วนปริมาณน้ำในร่างกายผู้สูงอายุ มีประมาณร้อยละ ๕๕-๖๐ และยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆ เช่น อุณหภูมิ ความชื้น ลักษณะการทำงาน เป็นต้น ซึ่ง เป็นสาเหตุทำให้ผู้สูงอายุทั่วโลกมากกว่า ๒๐,๐๐ คนเสียชีวิตเนื่องจาการขาดน้ำในช่วงฤดูร้อน

โดยสรุปสาเหตุของการขาดแคลนน้ำเนื่องจากประชากรเพิ่มขึ้น วิถีชีวิตเปลี่ยนไป มีการย้ายถิ่นฐานเข้าเมือง มีความเป็นเมืองมากขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้นต้องการเครื่องมือเครื่องใช้ที่สะดวกขึ้นและพฤติกรรมวิธีการใช้น้ำเปลี่ยนไป ทำให้อัตราการใช้น้ำของครัวเรือนมีปริมาณสูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ มีผลกระทบต่อปริมาณน้ำทั้งมีมากและน้อยเกินไป ความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร และอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีความต้องการใช้น้ำ สูงขึ้น ขณะเดียวกันแหล่งน้ำถูกปนเปื้อนมากขึ้น ทำให้น้ำที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มีปริมาณน้อยลง ร่วมถึงภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดข้อขัดแย้งเกี่ยวกับ “น้ำ” ทั้งในระดับภูมิภาค ระดับชาติ ระดับพื้นที่ และชุมชน ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนถึงภาวะความมั่นคงด้านอาหารและน้ำ การจัดการน้ำจึงต้องจัดการอย่างมีประสิทธิภาพโดยจัดให้มีปริมาณเพียงพอ มีคุณภาพตามการใช้ประโยชน์และต้องมีการใช้น้ำอย่างถูกวิธีมีประสิทธิภาพ

๓. น้ำและความมั่นคงด้านอาหาร

ประชากรทั่วโลกราว ๑ ใน ๘ คนยังคงเข้าไม่ถึงแหล่งน้ำสะอาด ในแต่ละปีประชากรจำนวน ๓.๓ ล้านคนเสียชีวิตจากปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับน้ำ กลวิธีดำเนินการที่ง่ายสามารถดำเนินการได้ทั้งในระดับชุมชนและ

ครัวเรือน เพื่อลดความเสี่ยงที่เกิดจากโรคจากน้ำได้ ได้แก่ การล้างมือด้วยสบู่ช่วยลดอัตราการป่วยด้วยโรคท้องร่วงได้ถึง ร้อยละ ๔๕ การใช้เครื่องกรองน้ำอย่างง่ายช่วยลดจำนวนผู้ป่วยจากพยาธิได้ถึงร้อยละ ๙๙.๙ การปรับปรุงคุณภาพน้ำดื่มโดยการฆ่าเชื้อโรคด้วยคลอรีน ช่วยลดการป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วงไ ด้ถึงร้อยละ ๓๕-๓๙

การบริหารจัดการน้ำ ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนในการสนับสนุนการดำเนินงานแบบบูรณาการ ทั้งการรักษาระบบนิเวศน์ การอนุรักษ์ป่า การลดมลพิษที่ส่งผลต่อคุณภาพน้ำ ตลอดทั้งมีการจัดการข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์รวมถึงการจัดการในทุกระดับ เผยแพร่ความรู้สร้างความเข้าใจและความตระหนัก เรื่องน้ำและสุขอนามัย

สำหรับการดำเนินด้านอาหาร ในปัจจุบัน มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากกว่า ๓๐ หน่วยงาน มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องมากกว่า ๓๐ ฉบับ แต่ยังขาดความเป็นเอกภาพในการดำเนินงาน จึงได้มีการยกร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๑ มีความครอบคลุมเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) คุณภาพอาหาร (Food Quality) ความปลอดภัยอาหาร (Food Safety) และ อาหารศึกษา (Food Education) นิยามตามพรบ. คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ ความมั่นคงด้านอาหาร หมายความว่า การเข้าถึงอาหารที่มีอย่างเพียงพอสำหรับการบริโภคของประชาชนในประเทศ อาหารมีความปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมตามความต้องการ ตามวัยเพื่อการมีสุขภาวะที่ดี รวมทั้ง การมีระบบการผลิตที่เกื้อหนุน รักษาความสมดุลของระบบนิเวศวิทยา และความคงอยู่ของฐานทรัพยากรอาหารทางธรรมชาติของประเทศ ทั้งในภาวะปกติหรือเกิดภัยพิบัติ สาธารณภัยหรือการก่อการร้ายอันเกี่ยวเนื่องจากอาหาร

๔. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ และการอนุรักษ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับ ความมั่นคงของน้ำ พระองค์ คือ “ปราชญ์แห่งน้ำ” ที่ยังประโยชน์สุขให้กับคนในประเทศ โดยแท้ ไม่ว่าจะเป็นการกักเก็บน้ำให้เพียงพอ การอนุรักษ์น้ำ การระบาย ทำน้ำเสียให้เป็นน้ำดี ฯลฯ

ทรงมีพระราชดำรัสที่เกี่ยวกับน้ำและกรอบการดำเนินงาน

“.....หลักสำคัญว่า ต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้”

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๒๙ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน สวนจิตรลดา

“น้ำคือชีวิต” โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกว่า ๒ ,๐๐๐ โครงการ กล่าวได้ว่ากว่าครึ่งเป็นโครงการด้านชลประทานและการพัฒนาแหล่งน้ำ

พระราชกรณียกิจด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

- การแก้ไขปัญหาน้ำท่วม เมื่อคราวเกิดอุทกภัยกรุงเทพมหานครในปี ๒๕๓๘

- โครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสัก เป็นพระราชดำริในการแก้ปัญหาน้ำขาดแคลน

- ทฤษฎี “น้ำดีไล่น้ำเสีย” โดยใช้หลักการตามธรรมชาติแห่งแรงโน้มถ่วงของโลกเป็นการใช้น้ำคุณภาพดีมาช่วยบรรเทาน้ำเน่าเสีย

- โครงการฝนหลวง กระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำในบรรยากาศมาใช้ประโยชน์สำหรับป้องกันหรือบรรเทาภาวะแห้งแล้งที่เกิดจากฝนแล้ง หรือฝนทิ้งช่วงนั้น

- กังหันน้ำชัยพัฒนา หรือเครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอย มีคุณสมบัติในการถ่ายเทออกซิเจนได้สูงสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมปรับปรุงคุณภาพน้ำ เหมาะสำหรับใช้ในแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ สระน้ำ หนองน้ำ คลอง บึง ลำห้วย ฯลฯ

- การเกษตรตามแนว "ทฤษฎีใหม่" เป็นแนวทางหรือหลักในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรินี้เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบความยากลำบาก ให้สามารถผ่านช่วงวิกฤต โดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำได้โดยไม่เดือดร้อนและยากลำบากนัก การดำเนินงานตามทฤษฎีใหม่มี 3 ขั้นตอน คือ

๑) การผลิต ให้พึ่งตนเองด้วยวิธีง่าย ค่อยเป็นค่อยไปตามกำลัง ให้พอมีพอกิน

๒) การรวมพลังกันในรูปแบบ หรือ สหกรณ์ ร่วมแรงร่วมใจกัน ในด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา

๓) การดำเนินธุรกิจโดยติดต่อ ประสานงาน จัดหาทุนหรือแหล่งเงิน

ในขั้นแรกที่เป็นการผลิต ถือเป็นขั้นสำคัญที่สุด ให้แบ่งที่ดินออกเป็น ๔ ส่วน ตามอัตราส่วน ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ หมายถึง พื้นที่ประมาณร้อยละ ๓๐ ให้ขุดสระเก็บกักน้ำ เพื่อให้มีน้ำใช้สม่ำเสมอตลอดปี โดยเก็บกักน้ำฝนในฤดูฝน และใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง หรือระยะฝนทิ้งช่วง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์ และพืชน้ำต่างๆ เช่น ผักบุ้ง ผักกระเฉด โสน ฯลฯ พื้นที่ประมาณร้อยละ ๓๐ ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน สำหรับครัวเรือนให้เพียงพอตลอดปี โดยไม่ต้องซื้อหาในราคาแพง เป็นการลดค่าใช้จ่าย และสามารถพึ่งตนเองได้ พื้นที่อีกประมาณร้อยละ ๓๐ ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชไร่ พืชผัก พืชสมุนไพร ฯลฯ อย่างผสมผสานกันและหลากหลายในพื้นที่เดียวกัน เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือจากการบริโภคก็นำไปขายได้ สุดท้ายเป็นที่อยู่อาศัย และอื่นๆประมาณร้อยละ ๑๐ ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนนหนทาง คันดิน โรงเรือนและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ รวมทั้งคอกเลี้ยงสัตว์ เรือนเพาะชำ ฉางเก็บผลิตผลการเกษตร ฯลฯ

การอภิปรายเรื่อง
นโยบายการบริหารจัดการน้ำบริโภคปลอดภัยอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

โดย - นายอนุพันธ์ อิฐรัตน์ กรมควบคุมมลพิษ
- นายเฉลิมศักดิ์ ท่านเจริญ กรมทรัพยากรน้ำ
- นายชัยวัฒน์ ดุษฎีพาณิชย์ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
- นางจงกลนี อาศุเวทย์ การประปานครหลวง
- นายวิเชียร อุดมรัตนศิลป์ การประปาส่วนภูมิภาค
- นายธีรพัฒน์ คัชมาตย์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
- นพ.ณรงค์ สายวงศ์ กรมอนามัย

ดำเนินการอภิปรายโดย นายสง่า ดามาพงษ์ ที่ปรึกษากรมอนามัย

นายสง่า ดามาพงษ์ ที่ปรึกษากรมอนามัย ผู้ดำเนินการอภิปราย

"น้ำ" เป็น ๑ ใน ๖ ที่เป็นสารอาหารที่สำคัญต่อร่างกายมนุษย์ที่ขาดไม่ได้ และในปี ๒๕๕๔ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) ได้เตือนให้ประชาชนตระหนักถึง "ความมั่นคงด้านน้ำ" โดยให้ประชาชนตระหนักว่าหากขาดความมั่นคงของน้ำ ก็ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของอาหาร และได้ให้ความหมายของ "ความมั่นคงของน้ำ" แยกเป็น ๓ ประการดังนี้

- สิ่งที่แสดงถึงความมั่นคงของน้ำ คือ การเข้าถึงน้ำบริโภคเพียงพอและมีน้ำปลอดภัยไว้บริโภค
- สิ่งที่แสดงถึงการขาดความมั่นคงของน้ำ คือ การเจ็บป่วย และตายของประชากรจากการขาดน้ำและโรคที่เกิดจากน้ำเป็นสื่อ
- การขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคในช่วงวิกฤต เช่น กรณีมหาอุทกภัย และภาวะภัยแล้ง

การอภิปรายครั้งนี้ได้เชิญ หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่ของน้ำทั้งต้นน้ำที่ดูแลแหล่งน้ำธรรมชาติ กลางน้ำซึ่งเป็นหน่วยงานที่บริหารจัดการและผลิตน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และปลายน้ำที่ควบคุมคุณภาพก่อนบริการแก่ประชาชน อภิปรายและให้ความรู้เกี่ยวกับนโยบายการบริหารจัดการน้ำบริโภคปลอดภัยอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพและมีส่วนเกี่ยวข้องเอื้อกับหน่วยงานอื่นอย่างไรบ้างตลอดทั้ง มีแผนงานต่อเนื่องอย่างไร

กรมควบคุมมลพิษ

เป็นหน่วยงานสนับสนุนให้น้ำบริโภคมีคุณภาพที่ดี มีหน้าที่ดูแลรักษาทั้งต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำเพื่อการใช้ประโยชน์ ทั้งด้านน้ำดิบเพื่อการประปา การเกษตร อุตสาหกรรม และการคมนาคม โดยการกำหนดนโยบาย มาตรฐานทั่วไปและมาตรฐานควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษ เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานท้องถิ่นนำไปปฏิบัติ เช่น มาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินที่กำหนดประเภทแหล่งน้ำผิวดิน ออกเป็น ๕ ประเภท คือ เกณฑ์ดี พอใช้ เสื่อมโทรม เสื่อมโทรมมาก ได้แก่

ประเภทที่ ๑ แหล่งน้ำที่คุณภาพน้ำมีสภาพตามธรรมชาติโดยปราศจากน้ำทิ้งจากกิจกรรมทุกประเภทและสามารถเป็นประโยชน์เพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ของแหล่งน้ำ การอุปโภคและบริโภคโดยต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติก่อน

ประเภทที่ ๒ แหล่งน้ำที่ได้รับน้ำทิ้งจากกิจกรรมบางประเภท และสามารถเป็นประโยชน์เพื่อการอุปโภคและบริโภคโดยต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติและผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำทั่วไป การอนุรักษ์สัตว์น้ำ การประมง และการว่ายน้ำและกีฬาทางน้ำ

ประเภทที่ ๓ แหล่งน้ำที่ได้รับน้ำทิ้งจากกิจกรรมบางประเภท และสามารถเป็นประโยชน์เพื่อการอุปโภคและบริโภคโดยต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติและผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำทั่วไปก่อนและการเกษตร

ประเภทที่ ๔ แหล่งน้ำที่ได้รับน้ำทิ้งจากกิจกรรมบางประเภท และสามารถเป็นประโยชน์เพื่อการอุปโภคและบริโภคโดยต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติและผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำเป็นพิเศษก่อน และการอุตสาหกรรม

ประเภทที่ ๕ แหล่งน้ำที่ได้รับน้ำทิ้งจากกิจกรรมบางประเภท และสามารถเป็นประโยชน์เพื่อการคมนาคม

แหล่งน้ำเพื่อการบริโภค จัดเป็นแหล่งน้ำอยู่ในประเภท ๑ ๒ และ ๓ เหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นน้ำเพื่อการบริโภคโดยผ่านการปรับปรุงคุณภาพ ส่วนมาตรฐานควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษ ใช้ควบคุมคุณภาพน้ำเสียโรงงานอุตสาหกรรมก่อนปล่อยสู่แหล่งน้ำสาธารณะ เพื่อป้องกันผลกระทบต่อคุณภาพน้ำแหล่งน้ำประเภทต่างๆ หน่วยงานที่ต้องการใช้น้ำเพื่อประโยชน์ต่างๆ สามารถนำไปประกอบการตัดสินใจในการเลือกใช้แหล่งน้ำได้ แต่มีปัญหาการใช้กฎหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่นำไปใช้มากนักและอุตสาหกรรมขนาดเล็กยังไม่มีการควบคุม ขอความร่วมมือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงคมนาคมส่งเสริมการบำบัดก่อนปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อมด้วย ไม่ใช่ให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่ควบคุมดำเนินงานฝ่ายเดียวซึ่งจะสำเร็จช้า

กรมทรัพยากรน้ำ

มีหน้าที่ในการควบคุมกำกับ และให้คำปรึกษา โดยอาศัยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๕๘ ลงวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ดูแลควบคุมกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภคที่ดำเนินการโดยไม่มีกฎหมายรับรอง ซึ่งตามประกาศกิจการประปาถือเป็นกิจการการค้าชนิดหนึ่ง กรมทรัพยากรน้ำจึงมีหน้าที่ในการดูแลประปาสัมปทาน อันได้แก่ ประปาในหมู่บ้านจัดสรร นิคมอุตสาหกรรม รวมถึงเอกชนที่ผลิตน้ำประปาเพื่อการจำหน่ายในด้าน คุณภาพ ราคา ความมั่นคง และการต่อสัญญาสัมปทาน เพื่อให้ประชาชนมีน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภคและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

การควบคุมดูแลประปาสัมปทานจะดำเนินงานควบคู่ไปกับกรมทรัพยากรน้ำบาดาล เนื่องจากประปาเอกชน บางส่วนจะใช้น้ำบาดาลเป็นแหล่งน้ำดิบ

สำหรับระบบประปาในชนบทได้จัดทำแผนพัฒนาน้ำอุปโภคบริโภคระดับตำบล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแผนพัฒนาน้ำอุปโภคบริโภคระดับตำบลอย่างมีส่วนร่วมและการแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยดำเนินการในปี ๒๕๕๓ จำนวน ๗๒ ตำบล ปี ๒๕๕๔ จำนวน ๙๕ ตำบลและปี ๒๕๕๕ จำนวน ๖๕ ตำบล

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล

มีหน้าที่ในการป้องกัน ดูแล อนุรักษ์ ปกป้อง ฟื้นฟูทรัพยากร น้ำบาดาลทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยทำการสำรวจ จัดทำแผนที่ และวางแผนนำมาใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม เช่น เขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ที่มีน้ำประปาใช้จะห้ามใช้น้ำบาดาลแต่สำหรับพื้นที่ที่ไม่มีน้ำประปาใช้ยังสามารถนำน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ได้อยู่ แต่ให้ใช้ได้ไม่เกิน ๑ .๒ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน การนำน้ำบาดาลมาใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน ใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค การเกษตร อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมให้มีการใช้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ด้านกฎหมายน้ำบาดาล กำกับดูแลน้ำบาดาลทั้งในเรื่องการเจาะ การใช้น้ำบาดาล จะเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการ หน่วยงานท้องถิ่น และเอกชนที่ประปาเป็นระบบบาดาล โดยต้องได้รับอนุญาตก่อนจึงจะสามารถขุดเจาะหรือใช้ประโยชน์จากน้ำบาดาลได้

ในภาวะวิกฤตกรมทรัพยากรน้ำบาดาล มีหน้าที่ในการสนับสนุนและจัดหาน้ำอุปโภคบริโภคสำหรับประชาชนที่ประสบภัย โดยจัดบริการประชาชนโดยรถผลิตน้ำเคลื่อนที่ตามจุดต่างๆ ทั้งทางบก และทางเรือ ตลอดทั้งการจัดบริการตามโรงเรียนเพื่อแจกจ่ายประชาชนบริเวณโดยรอบ

โครงการสำรวจและพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อสนับสนุนระบบน้ำดื่มสะอาดให้กับโรงเรียนทั่วประเทศที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำและปัญหาคุณภาพน้ำมีการปนเปื้อน ดำเนินการตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ โดยมีแผนการดำเนินงานปี ๒๕๕๕ จำนวน ๒,๔๐๐ โรงเรียน

การประปานครหลวง

การประปานครหลวงมีภารกิจหลักในการสำรวจจัดหาแหล่งน้ำดิบและจัดให้ได้มาซึ่งแหล่งน้ำดิบเพื่อการประปา ผลิตจัดส่งและจำหน่ายน้ำประปาแก่ประชาชน

ปัจจัยที่สำคัญในการผลิตน้ำประปา คือ น้ำดิบที่ดีมีคุณภาพ การดำเนินงานของการประปานครหลวง จึงเชื่อมโยงกับกรมควบคุมมลพิษในเรื่องของแหล่งน้ำที่ได้กำหนดไว้ ๕ ประเภท โดยการประปานครหลวงใช้แหล่งน้ำประเภทที่ ๓ ในการผลิตน้ำประปา แต่ในปัจจุบันท้องถิ่นไม่ค่อยดูแลแหล่งน้ำให้ได้มาตรฐานที่กรมควบคุมมลพิษกำหนด จึงทำให้แหล่งน้ำมีคุณภาพเสื่อมลง การประปานครหลวง จึงมีต้นทุนในการปรับปรุงคุณภาพน้ำเพื่อผลิตน้ำประปาสูงขึ้นจนไม่คุ้มทุนในเรื่องการเก็บค่าน้ำประปาจากลูกค้า

การกำเนิดประปาไทย ด้วยความห่วงใยปวงประชาราษฎร์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ท่านได้เสด็จประพาสยุโรป เห็นเทคโนโลยีการผลิตน้ำประปาที่สะอาด จึงเห็นว่าควรนำมาใช้ในประเทศไทย เพื่อให้ประชาชนมีน้ำสะอาดใช้ ประกอบกับจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น เมื่อคนมากขึ้นของเสียก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว การใช้น้ำในแม่น้ำลำคลองเพื่อการบริโภคทำให้เกิดโรคระบาดอยู่เนืองๆ และพบว่าอหิวาตกโรคและโรคระบบทางเดินอาหารได้คร่าชีวิตผู้คนไปเป็นจำนวนมาก จึงได้มีพระราชดำริให้สร้างประปาขึ้นในปี ๒๔๔๐ จนกระทั่งมีพระราชพิธีเปิดในปี ๒๔๕๗ โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ โดยท่านมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า “น้ำใสสะอาด เป็นเครื่องมือบำบัดโรคได้ดีกว่าโอสถและเภสัชทั้งหลาย”นั้นคือ ความสำคัญของน้ำและน้ำคือชีวิต

ในช่วงเกิดมหาอุทกภัยส่งผลกระทบต่อคลองประปาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการผลิตประปา สิ่งสำคัญที่การประปานครหลวงดำเนินการให้สามารถผลิตน้ำประปาดื่มได้ในช่วงน้ำท่วมคือการป้องกันโรงสูบน้ำ โรงกรองน้ำและโรงจ่ายน้ำ ซึ่งเป็นหัวใจหลักของระบบการผลิตน้ำประปา โดยการป้องกันคันคลองประปาที่โรงสูบน้ำทั้งที่จังหวัดปทุมธานีและเตรียมพร้อมในการป้องกันที่โรงผลิตน้ำบางเลน จังหวัดนครปฐม สถานการณ์น้ำท่วมเปลี่ยนแปลงเร็วมากและปริมาณสูงกว่าปี ๒๕๓๘ ป้องกันโดยการเสริมคันดินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามต้องผลิตน้ำประปาให้ได้และคุณภาพน้ำที่ผลิตต้องได้มาตรฐาน สิ่งสำคัญคือการป้องกันสถานีไฟฟ้าย่อย ระบบกรองน้ำ สถานีจ่ายน้ำ โดยเตรียมเครื่องสูบน้ำ เครื่องปั่นไฟ รวมถึงเครื่องปั๊มน้ำ ได้รับการสนับสนุนเครื่องสูบน้ำจากองค์การความร่วมมือแห่งประเทศญี่ปุ่นหรือไจก้าเพื่อรองรับสถานการณ์ อย่างไรก็ตาม หลังจากเกิดปัญหาน้ำเสียไหลเข้ามาในคลองประปา กปน. ได้เร่งระบายน้ำเสีย และปรับปรุงระบบการผลิตน้ำประปาใหม่ เพราะโรงกรองน้ำมีประสิทธิภาพต่ำ สิ่งที่ กปน. เร่งดำเนินการ คือ การเพิ่มปริมาณออกซิเจนในน้ำดิบ ด่างทับทิม ถ่านกำมะถัน เพื่อดูดซับสิ่งสกปรกที่เจือปน การเติมสารโพลิเมอร์เพื่อช่วยตกตะกอน การเติมคลอรีน ฆ่าเชื้อโรค และสาหร่าย เพื่อให้การกรองที่ดีขึ้น

คุณภาพน้ำประปา มีการ ตรวจสอบ เพื่อสร้างความมั่นใจในการอุปโภคบริโภคน้ำประปาของประชาชนว่าสะอาดปลอดภัยปลอดภัย ได้แก่ กรมอนามัย กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และการท่องเที่ยวแห่งประเทศ การที่น้ำประปามีกลิ่นคลอรีนเป็นดัชนีชี้วัดความสะอาด หากน้ำประปามีกลิ่นคลอรีน นั้นหมายถึงน้ำประปานั้นสะอาดปลอดภัยและดื่มได้ แต่ถ้าไม่ชอบกลิ่นคลอรีน ให้ตั้งน้ำทิ้งไว้ประมาณ ๒- ๓ ชั่วโมง กลิ่นคลอรีนจะระเหยไป ที่น่าเป็นห่วงคือระบบท่อในบ้านจะต้องดูแล ซ่อมแซม และปรับปรุงให้อยู่ในสภาพดี ไม่ให้เป็นสนิมและรั่วซึม

มีการประสาน กับหน่วยงานอื่น ได้แก่ การประปาส่วนภูมิภาค เรื่องของการใช้เทคโนโลยีร่วมกัน เรื่องสถานการณ์น้ำเพื่อการวางแผนการแก้ไขปัญหา กรมอนามัยซึ่งมีภารกิจต้องดูแล ส่งเสริมให้คุณภาพน้ำบริโภคอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานได้รับรองว่าน้ำประปาที่การประปานครหลวงผลิตมีคุณภาพดีดื่มได้ รวมทั้งข้อแนะนำจากคณะผู้เชี่ยวชาญจากองค์การอนามัยโลก และคณะผู้เชี่ยวชาญจากการประปาประเทศญี่ปุ่นและประเทศสิงคโปร์

ในส่วนของชุมชนที่อยู่ต้นทางรับน้ำสถานีสูบน้ำดิบสำแล อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ได้ดำเนินกิจกรรมสอนน้องรักษ์น้ำ เพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์แหล่งน้ำและใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าและขยายผลไปยังชุมชนด้วย

การประปาส่วนภูมิภาค

มีหน้าที่สำรวจ ผลิต และจำหน่ายน้ำประปาแก่ประชาชน ให้คำปรึกษาทางวิชาการและอำนวยความสะดวกในการวางท่อส่งน้ำประป า ลักษณะของการประปาแต่ละแห่งไม่ต่างกันในเรื่องคุณภาพ เนื่องจากใช้มาตรฐานเดียวกันแต่ต่างกันที่ลักษณะโครงสร้าง ในการผลิตน้ำประปาการประปาส่วนภูมิภาคได้ดำเนินงานตามกฎหมายของประเทศใช้แหล่งน้ำผิวดินและน้ำบาดาลตามประเภทน้ำที่กำหนด

การประปาสวนภูมิภาค ได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกรมอนามัย ในปี ๒๕๔๒ ในการดำเนินโครงการ “น้ำประปาดื่มได้ ” ปัจจุบันประกาศไปแล้วประมาณ ๑๔๘ แห่ง จาก ๒๓๑ แห่ง กรมอนามัยเป็นหน่วยงานที่คอยตรวจสอบคุณภาพน้ำเพื่อคุ้มครองสุขภาพประชาชน มีการตรวจสอบอย่างเข้มข้นและมีการยืนยันผลซ้ำ ตั้งแต่ต้นทางหน่วยผลิต ปลายทางที่จุดให้บริการอยู่ไกลสุดหรือบ้านของประชาชนหลายจุด

ครอบคลุมตลอดพื้นที่ให้บริการของประปา ดังนั้นจึงมั่นใจได้ว่าน้ำประปาสะอาดปลอดภัย แต่จะมีปัญหาเนื่องจากระบบเส้นท่อในบ้านผู้ใช้น้ำไม่สะอาด เป็นสนิม ไม่ได้มาตรฐาน การติดตั้งถังพักน้ำใต้ดินที่ง่ายต่อการปนเปื้อน ฝาปิดไม่สนิท ไม่ได้ล้างเป็นเวลานานย่อมเป็นที่สะสมของเชื้อโรค การปั้มน้ำจากเส้นท่อโดยตรงเป็นสาเหตุให้น้ำสกปรกจากนอกท่อถูกแรงดูดจากเครื่องปั้มเข้ามาปะปนกับน้ำประปาในท่อได้หากบริเวณใกล้เคียงมีท่อแตกรั่ว วิธีที่ถูกควรรองน้ำประปาใส่บ่อหรือถังพักเสียก่อนแล้วจึงปั้มจากบ่อหรือถังพัก ผู้ใช้น้ำควรให้ความสำคัญในการดูแลระบบน้ำในบ้านให้ถูกต้องและ ใช้น้ำอย่างประหยัด

ความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่น ได้แก่ กรมทรัพยากรน้ำจัดหาน้ำผ่านบริษัทเอกชน ในรูปแบบสัมปทาน เช่น ที่เกาะสมุย สนับสนุนความรู้ด้านวิชาการแก่องค์กรปกครองท้องถิ่น ให้บริการน้ำประปาในพื้นที่ที่ประสบภัยแล้ง น้ำท่วม และโครงการพิเศษต่างๆ เช่น โครงการโรงเรียนประหยัดน้ำ เพื่อให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งน้ำดิบ การตรวจสอบคุณภาพน้ำ การหาจุดรั่วไหล และการใช้น้ำอย่างประหยัด

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

มีหน้าที่ในการพิจารณาอนุมัติงบประมาณให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประสานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมทรัพยากรน้ำ มีทั้งเรื่องคุณภาพน้ำ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล การประปานครหลวง การประปาส่วนภูมิภาค และกรมอนามัย เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำบริโภค ทั้งการขุดเจาะน้ำบาดาล การผลิต และการควบคุมคุณภาพน้ำ รวมถึงหน่วยงานที่ดูแลแหล่งน้ำ เช่น กรมควบคุมมลพิษ

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีจำนวน ๗,๗๗๕ แห่ง ในช่วงแรกจะพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน แต่เมื่อ ๕ ปีผ่านมาจะพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตมากขึ้น สำหรับการจัดการน้ำตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๔๘ กรณีในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีระบบประปา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีหน้าที่ในการบริหารจัดการ หรือให้คณะกรรมการหมู่บ้านดูแล โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณในการดูแลรักษาทั้งระบบเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ ในอนาคตจะดีขึ้นเรื่อยๆ ขณะเดียวกันได้ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองในรูปของคณะกรรมการ

กรมอนามัย

มีหน้าที่พัฒนา ศึกษา ค้นคว้าวิจัยองค์ความรู้ นวัตกรรม งานด้านคุณภาพน้ำบริโภค เร่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคเพื่อบรรลุเป้าหมาย MDGs Plus โดยกำหนดคุณภาพน้ำบริโภคต้องอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานในเขตเมือง ร้อยละ ๘๐ และในชนบท ร้อยละ ๕๐ สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำบริโภคที่ปลอดภัยและเพียงพอ เพื่อลดอัตราการเจ็บป่วยจากน้ำเป็นสื่อ จากการสุ่มตรวจสอบคุณภาพน้ำบริโภคประเภทต่าง ๆ ของกรมอนามัยร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ใน พ.ศ. ๒๕๕๑ – ๒๕๕๕ พบว่า คุณภาพน้ำประปของการประปาส่วนภูมิภาคมากกว่าร้อยละ ๘๐ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานน้ำบริโภคกรมอนามัย(ปี ๒๕๔๓)ส่วนคุณภาพน้ำประปาเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ๒๐-๔๐ ปัญหาแร่ธาตุและสารละลายต่างๆที่ปะปนอยู่ในน้ำดื่มเกินกว่ามาตรฐานกำหนดอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพได้ เช่น ฟลูออไรด์ จะทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับฟัน สารหนูจะทำให้เกิดไข้ดำ เป็นต้น

แผนการดำเนินงานของกรมอนามัยปี ๒๕๕๑-๒๕๕๕

โครงการพระราชดำริ

- โครงการรักษ์น้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน
- โครงการน้ำประปาดื่มได้และเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคครัวเรือนภายใต้แผนการบริหารจัดการและฟื้นฟูนิเวศลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการน้ำประปาดื่มได้

โครงการพัฒนาระบบการจัดบริการน้ำบริโภคสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับพื้นฐาน

โครงการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภค ศึกษาครอบคลุมน้ำบริโภคในครัวเรือนทุกประเภท ทั้งน้ำฝน น้ำประปา น้ำบรรจุขวด น้ำตู้หยอดเหรียญ

โครงการส่งเสริมการใช้น้ำฝนเพื่อการบริโภคที่ปลอดภัย

โครงการพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร

ความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่นภายในห่วงโซ่น้ำโดยการส่งเสริมสนับสนุนทุกภาคส่วนให้มีการจัดการน้ำบริโภคที่ปลอดภัย จัดทำเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำประปา ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อใช้ส่งเสริมให้น้ำประปาสะอาดปลอดภัย ออกข้อเสนอแนะทางวิชาการ ประกาศ ข้อแนะนำ และข้อบังคับ เฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภค ประกาศรับรอง ตลอดทั้งบริการตรวจวิเคราะห์และชุดทดสอบภาคสนาม

น้ำเพื่อการบริโภค

๑. สถานการณ์น้ำ

๑.๑ การเข้าถึงน้ำสะอาด

รัฐ ได้จัดให้มีแผนการจัดหาน้ำสะอาดเพื่ออุปโภคบริโภคด้วยระบบประปาแก่ประชาชนทั้งเขตเมืองและชนบท ต่อเนื่องมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน โดยกำหนดเป็นวาระน้ำแห่งชาติ มีเป้าหมายสำคัญคือ กำหนดให้หมู่บ้านมีน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างพียงพอในรูปแบบของระบบประปาให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ แต่ก็ยังมีหมู่บ้านจำนวนมากที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำสะอาดเพื่อบริโภค เช่น การขาดแคลนน้ำในบางฤดูกาล การขาดแคลนน้ำดิบ เป็นพื้นที่ทุรกันดาร ยากแก่การพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในทุก ๆ ด้าน เช่น พื้นที่สูง พื้นที่ชายแดน หรือชุมชนตั้งใหม่ที่มีขนาดเล็ก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนที่มีน้ำบริโภคเพียงพอทั้งในเขตเมืองและชนบท มีจำนวน ๒๑ ล้านครัวเรือน โดยมีน้ำประปาบริการร้อยละ ๘๖ (ประชาชนในเขตเมืองได้รับบริการน้ำประปาจากการประปานครหลวง ร้อยละ ๑๕ การประปาส่วนภูมิภาค ร้อยละ ๒๑ ประปาเทศบาลร้อยละ ๑๘ สำหรับประชาขนในชนบทได้รับบริการน้ำประปาจากองค์การบริหารส่วนตำบลและประปาหมู่บ้านร้อยละ ๓๒) ส่วนอีกร้อยละ ๑๔ ได้รับบริการที่ไม่ใช่น้ำประปา (การประปาส่วนภูมิภาค, ๒๕๕๓)

สถานภาพหมู่บ้านชนบทไทย ตามข้อมูล กชช. ๒ ค ปี ๒๕๕๒ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย สำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน จำนวน ๗๑ ,๑๓๐ หมู่บ้าน (๘,๕๗๙,๘๓๖ ครัวเรือน) พบว่า ประชาชนในชนบทมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและน้ำใช้เพียงพอตลอดปี คือ ครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดสำหรับดื่ม จำนวน ๘,๓๖๐,๒๘๓ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๙๗.๔๔ และครัวเรือนที่มีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี จำนวน ๘,๓๓๙,๗๐๗ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๙๗.๒๐

๑.๒ ความปลอดภัยของน้ำบริโภค

จากการสุ่มตรวจสอบคุณภาพน้ำบริโภคประเภทต่าง ๆ ของกรมอนามัยร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ใน พ.ศ. ๒๕๕๑ – ๒๕๕๕ พบว่า คุณภาพน้ำประปของการประปาส่วนภูมิภาคมากกว่าร้อยละ ๘๐ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานน้ำบริโภคกรมอนามัย (ปี ๒๕๔๓) ส่วนคุณภาพน้ำประปา เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ๒๐-๔๐ ปัญหาหลักของคุณภาพน้ำที่ตรวจพบ คือ การปนเปื้อนแบคทีเรีย รองลงมาคือ ปัญหาทางกายภาพ และเคมี ตามลำดับ ส่วนน้ำฝน น้ำบ่อบาดาล และบ่อน้ำตื้น พบว่าส่วนใหญ่คุณภาพน้ำไม่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน สำหรับน้ำบรรจุขวด และน้ำตู้หยอดเหรียญ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ ๗๐ ปัญหาสำคัญคือ การปนเปื้อนแบคทีเรีย และมีการปนเปื้อนสารเคมี และปัญหาทางกายภาพไม่เหมาะสม ทั้งนี้ การปนเปื้อนของสารเคมีในแหล่งน้ำดังกล่าวมิได้หมายถึงเพียงการปล่อยมลพิษสู่แหล่งน้ำเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการปนเปื้อนจากสารเคมีที่มีอยู่ตามธรรมชาติในแหล่งน้ำใต้ดินด้วยเช่น พื้นที่ภาคเหนือ ภาคกลางและ

ภาคใต้บางจังหวัด มีความเสี่ยงต่อปัญหาฟลูออไรด์ ภาคกลางและภาคใต้มีความเสี่ยงต่อสารหนู นอกจากนี้ในบางพื้นยังมีปัญหาน้ำปนเปื้อนแคดเมียม ตะกั่ว แมงกานีสและไนเตรทที่สูงเกินเกณฑ์มาตรฐาน

๑.๓ ผลการดำเนินงาน

๑.๓.๑ โครงการน้ำประปาดื่มได้ เริ่มดำเนินการปี ๒๕๓๙ จนถึงปี ๒๕๔๕ มีระบบประปาเมืองที่ได้รับการรับรอง ๔๑ แห่ง และประปาหมู่บ้าน ๔๒๘ แห่ง หลังจากมีการปรับโครงสร้างกระทรวง ทบวง กรม ในปี ๒๕๔๕ ไม่ได้ดำเนินโครงการดังกล่าวจนถึง ปี ๒๕๕๒ จึงได้ดำเนินการอีกครั้งโดยในวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๕๒ มีการลงนามความร่วมมือระหว่าง **กรมอนามัยกับกรมการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมโยธาธิการและผังเมือง สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย กรมทรัพยากรน้ำและ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล** เพื่อร่วมมือในการส่งเสริมการดำเนินการพัฒนายกระดับมาตรฐานคุณภาพน้ำประปาเทศบาลและประปาหมู่บ้านให้สะอาดปลอดภัยเป็น “น้ำประปาดื่มได้” ต่อเนื่องถึงปี ๒๕๕๔ ปัจจุบันมีจำนวนระบบประปาที่รับรองเป็นน้ำประปาดื่มได้ทั้งเขตเมืองและชนบท รวมจำนวนทั้งสิ้น ๘๕๓ แห่ง แบ่งเป็นระบบประปาเมือง ๑๗๗ แห่ง แยกเป็นระบบประปาของการประปาส่วนภูมิภาค จำนวน ๑๕๑ แห่ง ระบบประปาของเทศบาล จำนวน ๒๖ แห่ง และระบบประปาหมู่บ้าน จำนวน ๖๗๖ แห่ง

๑.๓.๒ โครงการพัฒนาระบบการจัดบริการน้ำบริโภคสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับพื้นฐาน ปี ๒๕๕๓ ได้ดำเนินการเป็นโครงการนำร่อง ๓ แห่ง เพิ่มเป็น ๑๐ แห่ง ในปี ๒๕๕๔ และได้กำหนดเป้าหมายในปี ๒๕๕๕ จำนวน ๔๘ แห่ง

๑.๓.๓ โครงการพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีน้ำบริโภคที่สะอาดปลอดภัย ตั้งแต่ ปี ๒๕๕๑ -๒๕๕๔ โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคได้ตามข้อกำหนด จำนวน ๓๓๑ แห่ง

๑.๓.๔ โครงการเฝ้าระวังคุณภ าพน้ำครัวเรือน เพื่อทราบสถานการณ์และปัญหาคุณภาพน้ำบริโภคครัวเรือนที่อาจเกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและเป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานและแก้ไขปัญหาทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศอย่างเหมาะสมต่อไป จากการตรวจสอบคุณภาพน้ำบริโภค ได้แก่ น้ำประปา น้ำบ่อบาดาล บ่อน้ำตื้นและน้ำฝน ตั้งแต่ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๔ ปีละจำนวน ๓๘๐ – ๔๐๐ ตัวอย่างโดยการสุ่มจาก ๑๙ จังหวัด กระจายตามความรับผิดชอบของศูนย์อนามัย แยกเป็นเขตเมืองและชนบท พบว่า คุณภาพน้ำบริโภคมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ ๒๐-๒๕

๑.๓.๕ โครงการพระราชดำริ

- โครงการรักษ์น้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดินมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ทุรกันดารมีน้ำบริโภคที่สะอาดปลอดภัยอย่างเพียงพอและมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังแหล่งน้ำดิบและน้ำ

บริโภคในชุมชน โดยดำเนินงานในเขตพื้นที่สูงของประเทศไทย ๑๐ ลุ่มน้ำ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน น่าน อุตรดิตถ์ และพิษณุโลก

- โครงการน้ำประปาดื่มได้และเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคครัวเรือนภายใต้แผนการบริหารจัดการและฟื้นฟูนิเวศลุ่มน้ำ ปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มี วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีน้ำบริโภคที่สะอาดปลอดภัยอย่างเพียงพอและมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง คุณภาพ น้ำบริโภคในชุมชน ครอบคลุมพื้นที่ ๓ จังหวัด คือ นครศรีธรรมราช ๑๐ อำเภอ จังหวัดสงขลา ๑ อำเภอและจังหวัดพัทลุง ๒ อำเภอ

๒. บทบาทกรมอนามัย

มีหน้าที่พัฒนา ศึกษา ค้นคว้าวิจัยองค์ความรู้ นวัตกรรม งานด้านคุณภาพน้ำ พัฒนาระบบเฝ้าระวัง วิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์น้ำบริโภค เพื่อกำหนดนโยบายและมาตรการในการควบคุม ป้องกัน เผยแพร่ และถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี รับรองมาตรฐานคุณภาพน้ำบริโภค ตลอดทั้งส่งเสริมและประสานเครือข่ายและประชาชน ส่งเสริมสุขภาพและสุขอนามัยของประชาชน โดยมีศูนย์ห้องปฏิบัติการในการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ แหล่งน้ำ น้ำบริโภค น้ำเสีย อาหาร สนับสนุนการดำเนินงาน และบริการ ชุดทดสอบภาคสนามในการตรวจวิเคราะห์เบื้องต้น และการเฝ้าระวังภาคสนามโดยชุมชน

๓. ทิศทางในอนาคต

เร่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาสหัสวรรษ (MDGs) ด้านคุณภาพซึ่งประเทศไทยได้ กำหนดเป้าหมาย MDGs Plus เพิ่มเติมโดยกำหนดคุณภาพน้ำบริโภคต้องอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ ๘๐ ในเขตเมือง และร้อยละ ๕๐ ในเขตชนบท และสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำบริโภคที่ปลอดภัยและเพียงพอ เพื่อลดอัตราการเจ็บป่วยจากน้ำเป็นสื่อ ดังนี้

๓.๑ ส่งเสริม สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายในการบริหารจัดการน้ำบริโภคที่ปลอดภัยและสุขอนามัยที่ถูกต้อง

๓.๕ สนับสนุนด้านวิชาการ ข้อมูล แก่ เครือข่าย องค์กรระดับท้องถิ่นเพื่อการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ

๓.๖ ประเมินความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผน

๓.๗ แผนการดำเนินงานปี ๒๕๕๕

๓.๗.๑ โครงการพระราชดำริ

- โครงการรักษ์น้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน

- โครงการน้ำประปาดื่มได้และเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคครัวเรือนภายใต้แผนการบริหารจัดการและฟื้นฟูนิเวศลุ่มน้ำ ปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๓.๗.๒ โครงการสัมมนา “วันน้ำโลก”

๓.๗.๓ โคร งการน้ำประปาดื่มได้

๓.๗.๔ โครงการพัฒนาระบบการจัดบริการน้ำบริโภคสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับพื้นฐาน

๓.๗.๕ โครงการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภค

๓.๗.๖ โครงการส่งเสริมการใช้น้ำฝนเพื่อการบริโภคที่ปลอดภัย

๓.๗.๗ โครงการพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร

๓.๗.๘ โครงการพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคในโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร

สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ

วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

นิทรรศการ

ส่วนที่ ๑

โครงการพระราชดำริ

โครงการรักษ์น้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ทุรกันดารมีน้ำบริโภคที่สะอาดปลอดภัยอย่างเพียงพอและมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังแหล่งน้ำดิบ น้ำบริโภคในชุมชนและมีสุขอนามัยที่ถูกต้อง โดยดำเนินงานในเขตพื้นที่สูงของประเทศไทย ๑๐ ลุ่มน้ำ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน น่าน อุตรดิตถ์ และพิษณุโลก

โครงการน้ำประปาดื่มได้และเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคครัวเรือนภายใต้แผนการบริหารจัดการและฟื้นฟูนิเวศลุ่มน้ำ ปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านการจัดหาน้ำบริโภคที่สะอาดปลอดภัยรวมถึงการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคอย่างต่อเนื่องและมีสุขอนามัยที่ถูกต้อง ดำเนินการครอบคลุมพื้นที่ ๓ จังหวัด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช ๑๐ อำเภอ สงขลา ๑ อำเภอ และพัทลุง ๒ อำเภอ

พระราชดำรัส น้ำคือชีวิต

"...เรื่องน้ำนี้ ก็เป็นปัจจัยหลักของมวลมนุษย์ ไม่ใช่มนุษย์เท่านั้น แม้สิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ทั้งสัตว์ทั้งพืช ถ้าไม่มีก็อยู่ไม่ได้ เพราะว่าน้ำเป็นสื่อ หรือเป็นปัจจัยสำคัญของสิ่งมีชีวิต แม้สิ่งไม่มีชีวิตก็ต้องการน้ำเหมือนกัน มิฉะนั้นก็จะกลายเป็นอะไรไม่ทราบ เช่น ในวัตถุต่างๆ ในรูปผลึก ก็ต้อง มีน้ำในนั้นด้วย ถ้าไม่มีน้ำก็จะไม่เป็นผลึก กลายเป็นสิ่งที่ไม่มีรูป ฉะนั้น น้ำนี้ก็เป็นสิ่งสำคัญ ที่กล่าวถึงข้อนี้ก็จะให้ได้ทราบถึงว่า ทำไมการพัฒนา ขั้นแรกหรือสิ่งแรก ที่นึกถึงก็คือโครงการชลประทาน แล้วก็โครงการ สิ่งแวดล้อมทำให้น้ำดี สองอย่างนี้อื่นๆ ก็จะเป็นไปได้ถ้าหากว่า ปัญหา ของน้ำนี้ เราได้สามารถที่จะแก้ไข หรืออย่างน้อยที่สุด ก็ทำให้เรามีน้ำใช้ อย่างเพียงพอ ฉะนั้นการพัฒนานั้นสิ่งสำคัญก็อยู่ตรงนี้ ... "

พระราชดำรัส วันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๓๒ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

พระราชดำรัส น้ำมีคนยัง

“...หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำบริโภคน้ำใช้เพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่นถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้า ไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้...”

(พระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๒๙ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน)

พระราชดำรัส พอเพียง

“...ก็หมายความว่า ให้มรพอในการบริโภค ในการใช้ทั้งในด้านการบริโภคในบ้าน ทั้งในการเกษตรกรรม อุตสาหกรรมต้องมีพอ ถ้าไม่มีทุกสิ่งทุกอย่างก็ชะงักลง แล้วทุกสิ่งทุกอย่างที่ภาคภูมิใจว่าประเทศเราก้าวหน้าเจริญก็ชะงัก ไม่มีทางที่จะมีความเจริญ ถ้าไม่มีน้ำ...”

(พระราชดำรัสถึงโครงการกักเก็บน้ำป่าสัก จ.ลพบุรี และ จ.สระบุรี โครงการเขื่อนเก็บน้ำแม่น้ำนครนายก จ.นครนายก โครงการพัฒนาลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ณ ศาลาดุสิตดาลัย สวนจิตรลดา วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๖)

ส่วนที่ ๒

วันน้ำโลก World Water day

ทุกวันนี้ประชากรของโลกมีเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนอาหารและน้ำ ปัญหาวิกฤติการณ์น้ำที่เพิ่มมากขึ้นทั่วโลก อาจก่อให้เกิดปัญหาการขาดแย่งชิงน้ำกันขึ้นได้ คาดการณ์ว่าในอนาคตประชากรประมาณ ๑,๒๐๐ ล้านคน ขาดแคลนน้ำสะอาดไว้ใช้อุปโภคบริโภค

ส่วนประชากรอีก ๒ ,๕๐๐ ล้านคนก็ดำรงชีวิตที่ขาดสุขอนามัยที่ดี ทำให้ประชากรเหล่านี้มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคที่มีน้ำเป็นพาหะ วิกฤติน้ำเป็นปัญหาสำคัญของประชากรโลก ที่จะต้องดำเนินการแก้ไขโดยเร่งด่วน

ในระดับภูมิภาคเอเชีย สถาบันเพื่อความร่วมมือระหว่างสหรัฐและชาติในแถบเอเชีย-แปซิฟิก ได้รายงานถึงสถานการณ์น้ำในเอเชียว่ากำลังเข้าขั้นวิกฤติ มีประชากรมากถึง ๗๐๐ ล้านคน หรือทุกๆ ๑ ใน ๕ คน ไม่มีน้ำสะอาดสำหรับบริโภค นอกจากนี้ ประชากรมากถึงครึ่งทวีปยังไม่สามารถเข้าถึงสุขอนามัยขั้น

พื้นฐานได้ โดยสาเหตุหลักมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรซึ่งขยายตัวอย่างรวดเร็วของชุมชนเมือง และการเปลี่ยนแปลงของสภาวะอากาศโลก

ปัจจุบันจำนวนประชากรในเอเชียมีสัดส่วนเกินครึ่งหนึ่งของโลก แต่ประชากรกลับมีน้ำสะอาดบริโภคน้อยกว่าทวีปอื่น คาดว่าในช่วง ๑๐ ปีข้างหน้า ประชากรเอเชียจะเพิ่มขึ้นอีกเกือบ ๕๐๐ ล้านคน ปัญหาน้ำส่วนใหญ่ในเอเชียเป็นผลมาจากการบริหารจัดการน้ำที่ไม่ดีพอ ซึ่งรัฐบาลและหน่วยงานเอกชนของแต่ละประเทศต้องหันมาใส่ใจในการเพิ่มการลงทุนด้านสาธารณูปโภคและการจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากปัญหาวิกฤติข้างต้น องค์การสหประชาชาติจึงได้จัดให้มีการประชุมเพื่อร่วมกันแก้ไขวิกฤติการณ์ดังกล่าว เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ สมัชชาสหประชาชาติได้ประกาศให้วันที่ ๒๒ มีนาคมของทุกปีเป็น “วันน้ำโลก” (World Water Day) เพื่อกระตุ้นให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของน้ำ เป็นการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวเรื่องการอนุรักษ์น้ำ ช่วยกันดูแล บำรุงรักษา พัฒนาแหล่งน้ำ และจัดการทรัพยากรน้ำจืดอย่างยั่งยืนสำหรับอนาคต

ในปีนี้ได้กำหนดหัวข้อของการประชุมเป็น เรื่องแห่งความมั่นคงของน้ำและอาหารของโลก

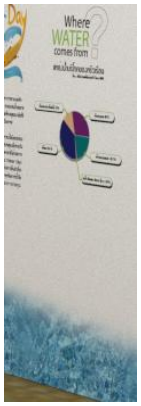

ส่วนที่ ๓

สถานการณ์น้ำบริโภคในไทย

รัฐบาลได้จัดให้มีแผนการจัดหาน้ำสะอาดเพื่ออุปโภคบริโภคด้วยระบบประปาแก่ประชาชนทั้งเขตเมืองและชนบท โดยกำหนดเป็นวาระน้ำแห่งชาติ **เป้าหมายสำคัญคือ กำหนดให้หมู่บ้านมีน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอในรูปแบบของระบบประปาให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ** แต่ก็ยังมีหมู่บ้านจำนวนมากที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำสะอาดเพื่อบริโภค แต่ตามครัวเรือนที่มีน้ำบริโภคเพียงพอทั้งในเขตเมืองและชนบทนั้น มีจำนวนเพียง ๒๑ ล้านครัวเรือน โดยมีน้ำประปาบริการ ร้อยละ ๘๖ ส่วนอีกร้อยละ ๑๔ ได้รับบริการที่ไม่ใช่น้ำประปา ได้แก่ น้ำฝน น้ำบ่อบาดาล น้ำบ่อตื้น น้ำบรรจุขวด น้ำตู้หยอดเหรียญ และแหล่งน้ำธรรมชาติ (การประปาส่วนภูมิภาค, ๒๕๕๓)

สถานภาพหมู่บ้านชนบทไทย ตามข้อมูล กชช. ๒ ค ปี ๒๕๕๒ พบว่า ประชาชนในชนบทมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและน้ำใช้เพียงพอตลอดปี คือ ครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดสำหรับดื่ม ร้อยละ ๙๗.๔๔ และครัวเรือนที่มีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี ร้อยละ ๙๗.๒๐

ส่วนที่ ๔

ความปลอดภัยของน้ำบริโภค

จากการสุ่มตรวจสอบคุณภาพน้ำบริโภคประเภทต่าง ๆ ของกรมอนามัยร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ใน พ.ศ. ๒๕๕๑ – ๒๕๕๓ พบว่า**คุณภาพน้ำประปาซึ่งให้บริการโดยการประปาส่วนภูมิภาคมากกว่าร้อยละ ๘๐ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ส่วนประปาของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานบริโภคของกรมอนามัย ร้อยละ๒๐-๔๐**

ปัญหาของสิ่งปนเปื้อนในน้ำที่ตรวจพบ คือ แบคทีเรีย รองลงมาคือ ปัญหาทางกายภาพ และเคมี ตามลำดับ

คุณภาพของน้ำฝน น้ำบ่อบาดาล และบ่อน้ำตื้น พบว่า ส่วนใหญ่คุณภาพน้ำไม่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ปัญหาสำคัญคือ การปนเปื้อนแบคทีเรีย และมีการปนเปื้อนสารเคมี และปัญหาทางกายภาพไม่เหมาะสม ทั้งนี้ การปนเปื้อนของสารเคมีในแหล่งน้ำดังกล่าวมิได้หมายถึงเพียงการปล่อยมลพิษสู่แหล่งน้ำเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการปนเปื้อนจากสารเคมีที่มีอยู่ตามธรรมชาติในแหล่งน้ำใต้ดินด้วยเช่น พื้นที่ภาคเหนือ ภาคกลางและภาคใต้บางจังหวัด มีความเสี่ยงต่อปัญหาฟลูออไรด์ ภาคกลางและภาคใต้มีความเสี่ยงต่อสารหนู นอกจากนี้ในบางพื้นยังมีปัญหาน้ำปนเปื้อนแคดเมียม ตะกั่ว แมงกานีสและไนเตรทที่สูงเกินเกณฑ์มาตรฐาน

คำสั่งกรมอนามัย
ที่ ๒๐๗/๒๕๕๕
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการในการสัมมนาเนื่องในวันน้ำโลก

.....

ตามที่กรมอนามัย ได้อนุมัติให้สำนักงานสุขาภิบาลอาหารและน้ำ จัดการสัมมนาเนื่องในวันน้ำโลก ระหว่างวันที่ ๒๑-๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕ ณ โรงแรมมิลาเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร นั้น เพื่อให้การดำเนินงานจัดสัมมนาบรรลุวัตถุประสงค์และดำเนินการให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย กรมอนามัย จึงขอแต่งตั้งคณะทำงานการจัดการสัมมนาเพื่อรับผิดชอบการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

คณะกรรมการอำนวยการ

๑. นางสุรีย์ วงศ์ปิยชน ผู้อำนวยการสำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ ประธาน
๒. นางนันทกา หนูเทพ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ กรรมการ
๓. นายธนชีพ พีระธรณิศร์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ กรรมการ
๔. นางปิยวรรณ กุลโภคิน นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ กรรมการ
๕. นางนภพรรณ นันทพงษ์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ กรรมการ
๖. นายวิทยา ประเทศ นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ กรรมการ
๗. นายวิโรจน์ วัชระเกียรติศักดิ์ นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ กรรมการและเลขานุการ

<u>หน้าที่รับผิดชอบ</u> อำนวยการ ควบคุม กำกับ ติดตามการดำเนินงานการจัดสัมมนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานในการสัมมนา เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นที่ปรึกษาแก่คณะกรรมการด้านต่างๆ

คณะกรรมการดำเนินการด้านวิชาการและประเมินผล

๑. นายวิโรจน์ วัชระเกียรติศักดิ์ นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ ประธาน
๒. นางวิไลวรรณ โกยทอง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ กรรมการ
๓. นางปิยวรรณ กุลโภคิน นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ กรรมการ
๔. นายชัยเลิศ กิ่งแก้วเจริญชัย นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ กรรมการ
๕. นางสาวนัยนา ใช้เทียมวงศ์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ กรรมการ
๖. นางจิรพรรณ พรหมลิขิต นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ กรรมการ
๗. รอ.หญิงนิธิมา เคารพครู นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ กรรมการ
๘. นางสาวอรสา เลิศสุโภชวณิชย์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ กรรมการ
๙. นายภาคภูมิ องค์สุริยานนท์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ กรรมการ
๑๐. นางลลนา ทองแท้ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กรรมการ
๑๑. นางสาวพาสนา ชมกลิ่น นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กรรมการ
๑๒. นายรัชชผดุง ดำรงพิงคสกุล นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ กรรมการ
๑๓. นางสาวอังคณา คงกัน นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ กรรมการ

๑๔.นางสาวอมรรัตน์ สิระมนต์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ กรรมการ
๑๕.นางสาวนัยนา หาญวโรดม นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ กรรมการและเลขา

หน้าที่รับผิดชอบ

๑. ดำเนินการ ประสานงาน และดูแลการสัมมนาให้เป็นไปตามกำหนด ๒/หน้าที่...
๒. จัดเตรียมคำกล่าวรายงาน คำกล่าวพิธีเปิด-ปิด การสัมมนา และเกียรติบัตร
๓. ติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดสัมมนา
๔. งานอื่นๆที่ได้รับมอบหมาย

คณะกรรมการด้านการลงทะเบียน ด้านการเงิน ที่พัก อาหารและเครื่องดื่มและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายวิทยา ประเทศ นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ ประธาน
๒. นายสุชาติ สุขเจริญ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ กรรมการ
๓. นางเบญจมาศ หมอนอรุณ เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน กรรมการ
๔. นางสาวลดาวัลย์ อมรทรัพย์ทวี เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน กรรมการ
๕. นางสาวฐิติพร วีรเธียรภิญโญ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กรรมการ
๖. นางสาวอรพรรณ สุภาพ นักวิชาการสาธารณสุข กรรมการ
๗. นางสมาภรณ์ สุขเจริญ นักจัดการงานทั่วไป กรรมการ
๘. นางสาวพัชรีกร ยอดสกุล นักจัดการงานทั่วไป กรรมการ
๙. นางสาวมธุรส ครองชื่น นักวิชาการสาธารณสุข กรรมการ
๑๐.นางสาวปาริชาติ สร้อยสูงเนิน นักวิชาการสาธารณสุข กรรมการ
๑๑.นางวนิดา ชัยศิริ พนักงานพิมพ์ กรรมการ
๑๒.นางสาวปิยภรณ์ เวียงแก้ว นักวิชาการสาธารณสุข กรรมการและเลขา

หน้าที่รับผิดชอบ

๑. จำทำรายชื่อลงทะเบียน และดำเนินการลงทะเบียนผู้เข้าร่วมสัมมนาและวิทยากร
๒. จัดเตรียมเอกสารประกอบการสัมมนา/ แฟ้มเอกสาร และเอกสารการสัมมนา
๓. จัดพิมพ์และเตรียมวัสดุสำนักงานที่ใช้ในการสัมมนา
๔. ต้อนรับ อำนวยความสะดวกผู้เข้าร่วมสัมมนา
๕. จัดทำประมาณการและยืมเงินทดรองราชการ
๖. จัดเตรียมเอกสารในการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายต่างๆในการสัมมนาและบริหารจัดการค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง
๗. ดูแลอาหารกลางวัน อาหารเย็น อาหารว่างและเครื่องดื่ม
๘. ดูแลการจัดที่พักสำหรับผู้จัดการสัมมนา วิทยากร และผู้เข้าร่วมสัมมนา
๙. งานอื่นๆที่ได้รับมอบหมาย

คณะกรรมการด้านนิทรรศการ/ด้านบริการโสตทัศนูปกรณ์/และคอมพิวเตอร์

๑. นายสิงครค์ พรมขาว เจ้าพนักงานวิทยาศาสตร์ชำนาญงาน ประธาน
๒. นายกิตติพงศ์ ภูอุดม นายช่างศิลป์ชำนาญงาน กรรมการ
๓. นางสาวนภาภรณ์ นิมิตเดชกุลชัย ปฏิบัติงานคอมพิวเตอร์ กรรมการ
๔. นายภานุพงศ์ องคะกาศ นักวิชาการสาธารณสุข
กรรมการ

๕. นายศรายุทธ อุ่นแก้ว นักวิชาการสาธารณสุข กรรมการและเลขา

<u>หน้าที่รับผิดชอบ</u>

๑. ประสานงานโรงแรมในการจัดเตรียมเครื่องโสตทัศนูปกรณ์ คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์แสง เสียง และการบันทึกเสียงการสัมมนา

๓/หน้าที่...

๒. ประสานงานและอำนวยความสะดวกการจัดสัมมนาให้เป็นไปตามกำหนดการ

คณะกรรมการด้านยานพาหนะ

๑. นายวิทยา ประเทศ นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ ประธาน

๒. นายเพลินจิตต์ คร้ามทิม พนักงานขับรถยนต์ กรรมการ

๓. นายสมบูรณ์ เจริญสุข พนักงานขับรถยนต์ กรรมการ

๔. นายเอกชัย ปานหลิม ปฏิบัติงานด้านพัสดุและยานพาหนะ กรรมการ

๕. พนักงานขับรถยนต์หน่วยงานส่วนกลางของกรมอนามัย กรรมการ

๖. พนักงานขับรถยนต์ศูนย์อนามัยที่ ๑-๑๒ กรรมการ

๗. พนักงานขับรถยนต์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการ

๘. นายทรงฤทธิ์ มณีสุธรรม พนักงานขับรถยนต์ คณะทำงานและเลขานุการ

<u>หน้าที่รับผิดชอบ</u>

๑. จัดและควบคุมยานพาหนะ รับ-ส่งวิทยากร แขกผู้มีเกียรติ และผู้จัดการสัมมนา

๒. ประสานงานอื่นๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดสัมมนา

๓. งานอื่นๆที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๔

นายณรงค์ สายวงศ์

รองอธิบดีกรมอนามัย ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมอนามัย

ที่ปรึกษา

๑. ดร.นพ. สมยศ ดีรัศมี อธิบดีกรมอนามัย
๒. นพ.สมศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์ รองอธิบดีกรมอนามัย
๓. นพ.ธีรพล โตพันธานนท์ รองอธิบดีกรมอนามัย
๔. นพ.ณรงค์ สายวงศ์ รองอธิบดีกรมอนามัย

ผู้จัดทำ

๑. นางสุรีย์ วงศ์ปิยชน ผู้อำนวยการสำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ
๒. นายวิโรจน์ วัชระเกียรติศักดิ์ นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
๓. นางวิไลวรรณ โกยทอง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ
๔. นางสาวนัยนา หาญวโรดม นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ
๕. นายชัยเลิศ กิ่งแก้วเจริญชัย นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ
๖. นางสาวนัยนา ใช้เทียมวงศ์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
๗. นางจิรพรรณ พรหมลิขิต นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
๘. นายภาคภูมิ องค์สุริยานนท์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
๙. นางสาวอรสา เลิศสุโภชวณิชย์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
๑๐. รอ.หญิงนิธิมา เคารพครู นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
๑๑. นายรัชชผดุง ดำรงพิงคสกุล นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
๑๒. นางสาวอมรรัตน์ สิระมนต์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
๑๓. นางลลนา ทองแท้ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๑๔. นางสาวพาสนา ชมกลิ่น นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๑๕. นายสิงครค์ พรมขาว เจ้าพนักงานวิทยาศาสตร์ชำนาญงาน
๑๖. นายศรายุทธ อุ่นแก้ว นักวิชาการสาธารณสุข
๑๗. นางสาวปิยภรณ์ เวียงแก้ว นักวิชาการสาธารณสุข

สรุปสถานการณ์น้ำเพื่อการบริโภค

๑. การเข้าถึงน้ำสะอาด

ครัวเรือนที่มีน้ำบริโภคเพียงพอทั้งในเขตเมืองและชนบท มีจำนวน ๒๑ ล้านครัวเรือน โดยมีน้ำประปาบริการ ร้อยละ ๘๖ (ประชาชนในเขตเมืองได้รับบริการน้ำประปาจากการประปานครหลวง ร้อยละ ๑๕ การประปาส่วนภูมิภาค ร้อยละ ๒๑ ประปาเทศบาลร้อยละ ๑๘ สำหรับประชาขนในชนบทได้รับบริการน้ำประปาจากองค์การบริหารส่วนตำบลและประปาหมู่บ้านร้อยละ ๓๒) ส่วนอีกร้อยละ ๑๔ ได้รับบริการที่ไม่ใช่น้ำประปา (การประปาส่วนภูมิภาค, ๒๕๕๓)

หมู่บ้านชนบทไทย ตามข้อมูล กชช. ๒ ค ปี ๒๕๕๒ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย สำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน จำนวน ๗๑ ,๑๓๐ หมู่บ้าน (๘,๕๗๙,๘๓๖ ครัวเรือน) พบว่า ประชาชนในชนบทมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและน้ำใช้เพียงพอตลอดปี คือ ครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดสำหรับดื่ม จำนวน ๘,๓๖๐,๒๘๓ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๙๗.๔๔ และครัวเรือนที่มีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี จำนวน ๘ ,๓๓๙,๗๐๗ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๙๗.๒๐

๑.๒ ความปลอดภัยของน้ำบริโภค

จากการสุ่มตรวจสอบคุณภาพน้ำบริโภคประเภทต่าง ๆ ของกรมอนามัยร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ใน พ.ศ. ๒๕๕๑ – ๒๕๕๔ พบว่า คุณภาพน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาคมากกว่าร้อยละ ๘๐ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานน้ำบริโภคกรมอนามัย (ปี ๒๕๔๓) ส่วนคุณภาพน้ำประปาเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ ๒๐-๔๐ ปัญหาหลักของคุณภาพน้ำที่ตรวจพบ คือ การปนเปื้อนแบคทีเรีย รองลงมาคือ ปัญหาทางกายภาพ และเคมี ตามลำดับ ส่วนน้ำฝน น้ำบ่อบาดาล และบ่อน้ำตื้น พบว่า ส่วนใหญ่คุณภาพน้ำไม่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานสำหรับน้ำบรรจุขวด และน้ำตู้หยอดเหรียญ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ ๗๐ ปัญหาสำคัญคือ การปนเปื้อนแบคทีเรีย และมีการปนเปื้อนสารเคมี และปัญหาทางกายภาพไม่เหมาะสม ทั้งนี้ การปนเปื้อนของสารเคมีในแหล่งน้ำดังกล่าวมิได้หมายถึงเพียงการปล่อยมลพิษสู่แหล่งน้ำเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการปนเปื้อนจากสารเคมีที่มีอยู่ตามธรรมชาติในแหล่งน้ำใต้ดินด้วย

๓ ผลการดำเนินงานโครงการ

๓.๑ โครงการน้ำประปาดื่มได้

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนระบบประปาที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานน้ำประปาดื่มได้กรมอนามัย

ระบบประปา	จำนวนประปาทั้งหมด	จำนวนระบบประปาที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน น้ำประปาดื่มได้กรมอนามัย	คิดเป็นร้อยละ
ประปานครหลวง	๑๖	๑๖	๑๐๐
ประปาส่วนภูมิภาค	๒๓๑	๑๕๖	๖๗.๕๓
ประปาเทศบาล	๕๓,๒๘๕	๓๓	๐.๒๕
ประปาอบต./หมู่บ้าน		๑๐๓	
รวม	**๕๓,๕๓๒**	**๓๐๘**	**๐.๕๘**

๓.๒ โครงการพัฒนาระบบการจัดบริการน้ำบริโภคสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับพื้นฐาน

ตารางที่ ๒ แสดงจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการฯและผ่านเกณฑ์มาตรฐานระดับพื้นฐาน

ปี พ.ศ.	เข้าร่วมโครงการฯ	จำนวนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ระดับพื้นฐาน
๒๕๕๓	๔	๓
๒๕๕๔	๑๒	๑๑
๒๕๕๕	๔๘	อยู่ในระหว่างการประเมิน
รวม	**๖๔**	**๑๔+ผลปี ๒๕๕๕**

๓.๓ โครงการพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีน้ำบริโภคที่สะอาดปลอดภัย ตั้งแต่ ปี ๒๕๕๑ -๒๕๕๔ โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคได้ตามข้อกำหนด จำนวน ๓๓๑ แห่ง

๓.๔ โครงการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำจากการตรวจสอบคุณภาพน้ำบริโภค ได้แก่ น้ำประปา น้ำบ่อบาดาล บ่อน้ำตื้นและน้ำฝน ตั้งแต่ปี ๒๕๕๑-๒๕๕ ๔ ปีละจำนวน ๓๘๐ – ๔๐๐ ตัวอย่างโดยการสุ่มจาก ๑๙ จังหวัด กระจายตามความรับผิดชอบของศูนย์อนามัย แยกเป็นเขตเมืองและชนบท พบว่า คุณภาพน้ำบริโภคมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ ๒๐-๒๕ สำหรับปี ๒๕๕๕ ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพน้ำครอบคลุมทุกจังหวัด ประมาณ ๔,๐๐๐ ตัวอย่าง

๓.๕ โครงการพระราชดำริ

- โครงการรักษ์น้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดินมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ทุรกันดารมีน้ำบริโภคที่สะอาดปลอดภัยอย่างเพียงพอและมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังแหล่งน้ำดิบและน้ำบริโภคในชุมชน โดยดำเนินงานในเขตพื้นที่สูงของประเทศไทย ๑๐ ลุ่มน้ำ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน น่าน อุตรดิตถ์ และพิษณุโลก

- โครงการน้ำประปาดื่มได้และเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคครัวเรือนภายใต้แผนการบริหารจัดการและฟื้นฟูนิเวศลุ่มน้ำ ปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีน้ำบริโภคที่สะอาดปลอดภัยอย่างเพียงพอและมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคในชุมชน ครอบคลุมพื้นที่ ๓ จังหวัด คือ นครศรีธรรมราช ๑๐ อำเภอ จังหวัดสงขลา ๑ อำเภอและจังหวัดพัทลุง ๒ อำเภอ

สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ

วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕

สรุปสถานการณ์น้ำเพื่อการบริโภค

๑. การเข้าถึงน้ำสะอาด

ครัวเรือนที่มีน้ำบริโภคเพียงพอทั้งในเขตเมืองและชนบท มีจำนวน ๒๑ ล้านครัวเรือน มีน้ำประปาบริการ ร้อยละ ๘๖ (ประชาชนในเขตเมืองได้รับบริการน้ำประปาจากการประปานครหลวง ร้อยละ ๑๕ การประปาส่วนภูมิภาค ร้อยละ ๒๑ ประปาเทศบาลร้อยละ ๑๘ ประชาชนในชนบทได้รับบริการน้ำประปาจากองค์การบริหารส่วนตำบลและประปาหมู่บ้านร้อยละ ๓๒) ส่วนอีกร้อยละ ๑๔ ได้รับบริการที่ไม่ใช่น้ำประปา (ข้อมูลการประปาส่วนภูมิภาค, ๒๕๕๓)

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย สำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน ตามข้อมูล กชช. ๒ ค ปี ๒๕๕๒ จำนวน ๗๑,๑๓๐ หมู่บ้าน(๘,๕๗๙,๘๓๖ ครัวเรือน) พบว่า ประชาชนในชนบทมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและน้ำใช้เพียงพอตลอดปี คือ ครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดสำหรับดื่ม จำนวน ๘ ,๓๖๐,๒๘๓ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๙๗.๔๔ และครัวเรือนที่มีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี จำนวน ๘ ,๓๓๙,๗๐๗ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๙๗.๒๐

๑.๒ ความปลอดภัยของน้ำบริโภค

จากการสุ่มตรวจสอบคุณภาพน้ำบริโภคประเภทต่าง ๆ ของกรมอนามัยร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ใน พ.ศ. ๒๕๕๑ – ๒๕๕๔ พบว่า คุณภาพน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาคมากกว่าร้อยละ ๘๐ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานน้ำบริโภคกรมอนามัย (ปี ๒๕๔๓) ส่วนคุณภาพน้ำประปาเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ ๒๐-๔๐ ปัญหาหลักของคุณภาพน้ำที่ตรวจพบ คือ การปนเปื้อนแบคทีเรีย รองลงมาคือ ปัญหาทางกายภาพ และเคมี ตามลำดับ ส่วนน้ำฝน น้ำบ่อบาดาล และบ่อน้ำตื้น พบว่า ส่วนใหญ่คุณภาพน้ำไม่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานสำหรับน้ำบรรจุขวด และน้ำตู้หยอดเหรียญ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ ๗๐ ปัญหาสำคัญคือ การปนเปื้อนแบคทีเรีย และมีการปนเปื้อนสารเคมี และปัญหาทางกายภาพไม่เหมาะสม ทั้งนี้ การปนเปื้อนของสารเคมีในแหล่งน้ำดังกล่าวมิได้หมายถึงเพียงการปล่อยมลพิษสู่แหล่งน้ำเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการปนเปื้อนจากสารเคมีที่มีอยู่ตามธรรมชาติในแหล่งน้ำใต้ดินด้วย

๓ ผลการดำเนินงานโครงการ

๓.๑ โครงการน้ำประปาดื่มได้

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนระบบประปาที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานน้ำประปาดื่มได้กรมอนามัย

ระบบประปา	จำนวนประปาทั้งหมด	จำนวนระบบประปาที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน น้ำประปาดื่มได้กรมอนามัย	คิดเป็นร้อยละ
ประปานครหลวง	๑๖	๑๖	๑๐๐
ประปาส่วนภูมิภาค	๒๓๑	๑๕๖	๖๗.๕๓
ประปาเทศบาล	๕๓,๒๘๕	๓๓	๐.๒๕
ประปาอบต./หมู่บ้าน		๑๐๓	
รวม	**๕๓,๕๓๒**	**๓๐๘**	**๐.๕๘**

๓.๒ โครงการพัฒนาระบบการจัดบริการน้ำบริโภคสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับพื้นฐาน

ตารางที่ ๒ แสดงจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการฯและผ่านเกณฑ์มาตรฐานระดับพื้นฐาน

ปี พ.ศ.	เข้าร่วมโครงการฯ	จำนวนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ระดับพื้นฐาน
๒๕๕๓	๔	๓
๒๕๕๔	๑๒	๑๑
๒๕๕๕	๔๘	อยู่ในระหว่างการประเมิน
รวม	**๖๔**	**๑๔+ผลปี ๒๕๕๕**

๓.๓ โครงการพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีน้ำบริโภคที่สะอาดปลอดภัย ตั้งแต่ ปี ๒๕๕๑ -๒๕๕๔ โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคได้ตามข้อกำหนด จำนวน ๓๓๑ แห่ง

๓.๔ โครงการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำจากการตรวจสอบคุณภาพน้ำบริโภค ได้แก่ น้ำประปา น้ำบ่อบาดาล บ่อน้ำตื้นและน้ำฝน ตั้งแต่ปี ๒๕๕๑-๒๕๕ ๔ ปีละจำนวน ๓๘๐ – ๔๐๐ ตัวอย่างโดยการสุ่มจาก ๑๙ จังหวัด กระจายตามความรับผิดชอบของศูนย์อนามัย แยกเป็นเขตเมืองและชนบท พบว่า คุณภาพน้ำบริโภคมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ ๒๐-๒๕ สำหรับปี ๒๕๕๕ ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพน้ำครอบคลุมทุกจังหวัด ประมาณ ๔,๐๐๐ ตัวอย่าง

๓.๕ โครงการพระราชดำริ

- โครงการรักษ์น้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดินมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ทุรกันดารมีน้ำบริโภคที่สะอาดปลอดภัยอย่างเพียงพอและมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังแหล่งน้ำดิบและน้ำบริโภคในชุมชน โดยดำเนินงานในเขตพื้นที่สูงของประเทศไทย ๑๐ ลุ่มน้ำ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน น่าน อุตรดิตถ์ และพิษณุโลก

- โครงการน้ำประปาดื่มได้และเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคครัวเรือนภายใต้แผนการบริหารจัดการและฟื้นฟูนิเวศลุ่มน้ำ ปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีน้ำบริโภคที่สะอาดปลอดภัยอย่างเพียงพอและมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคในชุมชน ครอบคลุมพื้นที่ ๓ จังหวัด คือ นครศรีธรรมราช ๑๐ อำเภอ จังหวัดสงขลา ๑ อำเภอและจังหวัดพัทลุง ๒ อำเภอ

สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ

วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕

World Water Day
2012
"วันน้ำโลก"
วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕
กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น